

November 1935

8. aastaküik

E. Töolisühingute Keskliidu ja töölisnõukogude häälkandja

Organiseerimisviise.

C. Metslang.

Ametiühingulisel liikumisel on seljatanud oma ajalugu, mida ei saa teha olematuks mingid seletused ja ümberhindamised. **Töoliste vabad ametiühingud on püsinud ja arenenud maailmas ligi 250 aastat.** See oli Inglismaal, kus 1700. a. ümber tekkis esimesi tööliste võitlusorganisatsioone — ametiühinguid. Need olid rajatud algusest peale tööliste isetegevusele. S. o., organisatsiooni põhimõtted, korraldus ja siht määrati tööliste eneste poolt. Töölised ise valisid omale juhid, kes olid seoses ja rippuvuses oma valijaist.

Samal ajal riike valitseti veel põhimõtte järgi: võim riigis on jumala kui mingi kaugse isiku käes ning kelle võimu maa peal teostab isevalitseja jumala nimel. Küll Inglismaal oli olemas parlament, olgugi et sellest võisid võtta osa vaid kõrgemate kihtide esindajad, kes rõhusid kehvemaid rahvakihte.

Suur Prantsuse revolutsioon viis liikvele demokraatlikud valitsemise põhimõtted. Kuid keskaegne vaim kolis veel kaua rahvaste elus ringi. Laiade rahvahulkade isetegevust ja tahteavaldust nende edasitungi ja võimulepääsu riiklikus ja seltskondlikus elus püüti maha suruda kõigi võtetega.

Ka ametiühingutel on tulnud rasket võitlust pidada oma tegevusvabaduse ja iseseisvuse eest. See on olnud mitmepalgeline, vähemate ja suuremate ohvrite saatel. See võitlus ei ole veel lõppenud, sest kapitalism püsib veel ja püsivad ka töö ja kapitali vahelised vastolud. Mingid filosoofilised seletused, käsud ja keelud, teisitikorraldamised, „uestisünnid“ ja „ärkamised“ ei ole muutnud siin tegelikke vahekordi.

250 aasta jooksul on moodne kapitalism ja selle teotsemisviisid (meetodid) levinud üle maailma. Selle ajajooksul on ka ametiühinguline liikumine vallutanud kõigis maailmaosades tööliste meeli ja teadvust ja pannud liikuma kümnetesse miljonitesse ulatuvad organiseeritud tööliste hulgad.

Nende sihiks on töötingimuste parandamine, oma õiguste kaitsmine ja kogu elukorralduse seadmine õiglasematele, laiade rahvahulkade huvidele vastavatele alustele.

Sealjuures on märkimisväärne, et ametiühingutes on jäänud püsima isetegevuse ja rippumatuse põhimõte. On jäädud truuks demokraatia põhimõttele nagu see organisatsioonitöös omaks võeti Inglise tööliste juures 250

aasta eest. Teadagi, ei olnud see nii täiuslik ja väljaarenenud kui esineb see tänapäeval.

Kõikjal, kus töölistel on kasutada poliitilise demokraatia põhivabadused, on töölisel ehitatud ülesse oma organisatsioonid ühe või teise erinevusega Inglise tööliste eeskujul. On loonud läbi põhimõtte, et töölisel peavad olema oma võitlusorganisatsioonides ise peremeesteks ja nende tahe peab seal valitsema.

Vastasel juhul ei oleks töölistel ka ametiühinguist mingit kasu. Seal pääseksid mõjule tööandjate ja muude tööliste vaenulike ringkondade seisukohad. Seda pilti näeme praegu Itaalias, Saksamaal, Austrias, Lätis ja teistes autoritaarsetes riikides, kus tööliste ametiühingud, „fronid“ ja „liidud“ on seotud küll töölistega, kuid nende juhtimiseks, korraldamiseks ja suunamiseks mingit õigust ega võimalust ei oma.

Autoritaarse riigi propagandabüroo määrab tööliste asju ajama kõrgid ja karjeristlikud ametnikud, kes kummarduvad iga tööandja soovi ees ja töölis-

telt vaid liikmemaksu ja suupidamist nõuavad.

See n. n. autoritaarne tööliste organisatsioonivõitlus, mis on vastandiks demokraatlikule organiseerimisviisile ja organisatsioonikorraldusele. Siin ei saa rakendada tööliste isetegevuse ega enesemääramise. Töölisel on siin surutud riigi valitsejate tahte teokarpi.

Kui vaadelda tööliste võitlust ametiühingute iseseisvuse eest tänapäeval, siis näeme, et seisavad vastamisi kaks põhimõtet: demokraatlikud ja autoritaarsed (fašistlikud) organisatsioonikorralduse põhimõtted. Nende põhimõtete pärast on võideldud ja see kestab edasi.

Meil töölisel on annud tunnustuse demokraatlikele organiseerimisviisidele ja neil alustel ülesse ehitatud oma ametiühingud. Autoritaarsed meetodid on meile võõrad ja vastuvõtmatud. Tööliste huvide kaitsmine nõuab tugevaid võitlusorganisatsioone. Seepärast oleme jäänud truuks oma vabadele ja isetegevusele seatud ametiühingutele.

Kas „rahvuslikud ametiühingud“?

On saanud moodsaiks lööksõnad: „rassipuhtus“, „fašism“, „rahvuslus“. Ühes riigis rohkem, teises vähem. Kes ajalukku tagasi vaatab, muigab muudugi selliste moesõnade üle.

Kahjuks elame olevikus ja meid kõike puudutavad need küsimused. Oleme sammunud sihikindlalt enda teed, tehes küll eksitusi, kuid siiski tulles õigetele radadele tagasi. Moesõnad on praegu meist nägemata kätes ja seepärast asetatakse meile nad risti ette.

Juba pikemat aega kaalutakse üht probleemi — kuid lülitada ametiühingud „rahvuslikule tööle“. Leitakse, et ametiühingud on sammunud kogu aeg eraldatud rada ja aeg oleks neid „eksitud hingi“ tagasi tuua.

See ajab nii mõnegi tööliste pea segamini ja võib juhtuda, kus inimene endalt küsib: kas ma siis ei olnudki seni eestlane?

Seni on iga ametiühinglane teadnud, et ta on eestlane. Teadis, et töö, mida

ta teeb, on eesti majanduselule kasulik. Ta luges eesti kirjandust, tundis suuremat huvi iga eesti elu avalduse kohta. Ja nüüd, korruga, tehakse talle etteheiteid, et tema polevat üldse rahvuslikust tööst osavõtnud!

Siin pidi midagi lahti olema, kui selliste etteheidetega tullakse ametiühingute juure. Meil on kergem mõista, kui tähelepaneme viimase aja sündmusi. Kui seni piirdus rahvusluse joone sisseviimine ainult inimese sisemisse hinge-ellu, siis püütakse seda laiendada ka majandusele. Ja seepärast on moesõnad: rahvuslikud ettevõtted, rahvuslik kapital ja lõpuks rahvuslikud ametiühingud.

Meie ei ole kuulunud, et paljude muulaste ärid ja tööstused oleksid tehtud rahvuslikeks, s. t. eestlaste kätte antud. Sageli valitseb seal täielik muulaste ülekaal nii töölolijate kui ka juhtijate hulgas. Ei ole ka mitte kuulnud, et oleks väliskapitali tõrjutud Eestist eemale, pigem püütakse teda majandusellu ra-

kendada. Kõik see sunnib majanduselu huvides. Selle vastu ei ole ka meil midagi olnud, kui ainult nõudsimet, et nad ei oleks eelistatud olukorras. Miks siis nüüd püütakse luua rahvuslikud ametiühingud?

Seniste vabaametiühingute olemasolu kaitseks peame minevikku siirduma:

Sealt näeme, et ametiühingud tekkisid teatud majandusliste ja ühiskondliste jõudude surve all. Midagi ei olnud kunstlikku, midagi ei kutsutud ellu „kutseliste agitaatorite“ abil, vaid nad tekkisid iseenesest, sest töölised ei leidnud teist teed oma huvide kaitseks pealetungiva kapitali vastu. Töölised vajasiid oma töötute, invaliidide, vanade toetust. Seda neile ühiskond ei lubanud — seda võimaldasid ametiühingud. Ametiühingud olid elu sünnitised, vastukaaluks ettevõtjatele. Nende ülesanne oli kaitsta töölisi surumise eest ja kuna ettevõtja ei tunne huvi töölise rahvusekuuluvuse vastu, siis ei tunnud ka ametiühingud huvi üksikliikmete rahvusekuulumisest. Iga tööline on vend ja vastane on kapital. Muuks ametiühinguid ei olnud vaja. Muud võis ta leida väljaspool ametiühingut küllaldaselt määralt.

Kui aga siiski rõhutatakse veel rahvuslike ametiühingute vajadust, siis tuleb sellest lugeda teatud sihti, mille abil loodetakse üle saada ebameeldivaist

asjust. Üks neist on võitlus kahe klassi vahel — kapitalistide ja töölised vahel.

Kas suudab siis seda võitlust rahvuslik ametiühing kaotada ühe suletõmbega. Majanduselu on näidanud, et vastolud kapitali ja töölised vahel on paratamatud. Seal, kus neid on suudetud riigi poolt allasuruda, on see sündinud ikka ühe poole kasuks. Mitte kunagi aga mõlema poole rahulduseks. Otsustanud on alati jõud vaekausil. Nii on see Itaalias, kus kapital on kõikvõimas, töölised nigelate palkadega. Samuti Saksamaal on ametiühingute ümberreformeerimisega ainult kapital saanud kasu.

Rahvuslik ametiühing on loodud selleks, et kooskõla luua ühiskondlikku tervikku. Kui ta loobub oma liikmete huvide kaitsest ühiskonna heaks, nagu ta sihiks seadnud, siis on see tema surm. Töölised ei vaja ju ametiühingut seltskondliku ajaviite klubina ja keelduvad maksmast liikmemaksu, nagu see Austrias sündis. Ja jällegi on rahvusliku ametiühingu surm, kui ta arendab töölise kaitset endisel kujul. Siis on ta vastolus tema loomise ideega. Nii või teisiti tuleb sellise ametiühingu mõttest loobuda, kui ei taheta nii ennast kui teisi asjatut tööd teha lasta.

Töölised kaitse saab sel ajal ainult halvendatud kapitalismi kasuks. Ja kõik mõtted, mis sel alal tehakse, sünnivad ainult töölised elu halvendamiseks.

Töötülide lahendamise seadus.

L. Melsing.

1. nov. anti dekreedina „Töötülide lahendamise seadus“ (RT. 93 — 1935), mis hakkas kehtima 14. nov. s. a. See seadus toob suuri muudatusi kollektiivsete töötülide lahendamise senisesse korda. Töölised tuleb selle seadusega kokku puuteid ja seepärast ametiühinglased, töölisvanemad ja kõik teadlikud töölised peavad olema teadlikud selles, kuidas edaspidi töötülide lahendamisel toimida.

On võimalik anda vaid üldjuhiseid, neis punktides, mis omased enamvähem kõigile tööaladele. Üksikasju ja erinevusi tuleb selgitada ja arutada tööhäruude, kutsegruppide ja käitiste viisi, asjaosaliste ametiühingute algatusel ja juhtimisel.

Ka käsitatakse seadust tema üksikasjades edaspidi „Töölised Hääl“e, mida on soovitatav jälgida. Tarbekorral võib pöörata Keskkliidu sekretariaadi poole isiklikult või kirjalikult.

SEADUSE SIHT. Selle seadusega on määratud kord, mille alusel lahendatakse „rahulikul teel“ majanduslikkude huvide pärast tekkinud töötülid. Lahendamisele selle seaduse alusel kuuluvad need töötülid, mis tekivad tööandja ja töölised vahel maksvate töötütingimuste parandamise või halvendamise pärast. Töötülid, mis tekivad tööandja ja töölised vahel maksvate töötütingimuste täitmise, tõlgitsemise või seletamise asjus, lahendatakse tööinspeksiooni poolt administratiivkorras või harilikus kohtus õigusmõistmise korras.

SEADUSE ULATUS. Seaduse alla kuuluvad kõik tööalad, — tööstus, kaubandus, põlvundus, transport jne. Ka riiklikud ja omavalitsuslikud käitised, välja arvatud kaitsemisteeriumi käitised. Kodutööstus, kus töölised ei tööta töölepingu alusel, selle seaduse alla ei käi.

TÖÖTULIDE LAHENDAMISE KOMISJON. Tülide lahendamiseks on loodud teedeministeeriumi juure komisjon, mis koosneb riigivanema poolt määratud esimehest ja 6 liikmest, kellest kaks on ministeeriumide ametnikud, kaks tööandjate poolt ja 2 töölise esindajad. Kuni tööliskoja asutamiseni on töölise esitajad valitud E. T. Keskliidu poolt.

POOLTE ESINDUS. Töötüli puhul on tähtsaks küsimuseks poolte esinduse moodustumine. Selle seaduse järgi loetakse töölise esindajaiks töölise nõukogu ja töölise vanemad eriliselt volitamata. Käitises, kus need puuduvad, valib esindajad töölise üldkoosolek. Seaduses ei ole öeldud, et üldkoosoleku poolt valitud töölise esindaja tingimata peab olema sama käitise tööline. Esindajaks võib valida ka vastava tööala ametiühingu või muu sobiva isiku väljaspoolt käitist. Keeruline on lugu siis, kui töötüli alla kuulub terve tööharu, ühe tööharu mitu käitist. Seaduse järgi tuleb kõigis töötüli alla kuuluvates käitistes töölise üldkoosolekute poolt valdia eraldi esindajad, kui puuduvad töölise vanemad. Küll aga ei keela seadus, et ametiühing või mõni isik ei või olla mitme käitise esindajaks.

Töötüli puhul töölise nõudmised peavad olema ühtlustatud, põhjendatud ja mõjuvalt kaitstud. Selle ülesandega võib tulla toime ainult ametiühing. Ametiühingute kaastöömata töölisel ei ole töötülide algatamine ja nende arendamine soodsate tulemusteni üldse mõeldavgi. See on makse ka nende käitiste kohta, kus on olemas töölise nõukogud ja töölise vanemad. Möödunud aegade kogemused on selle tõenduseks. Organiseerimatult võideldes jäävad töölise pingutused eraldatuiks ja ei anna võimalikke tulemusi. Murduvad tööandjate tugeva rinde vastu.

Töötüli puhul tööandja esineb ka isiklikult või oma voliniku kaudu. Võib arvata, et tähtsamate töötülide puhul tööandjad valivad oma esindajaiks töösturite organisatsioonide ja kodade vilumumaid tegelasi. Töölised peavad neile vastu seadma samuti kogenuid mehed ja lisaks veel seisma üksmeeles ja organiseeritult nende seljataga.

TÖÖTÜLI ALGATAMINE JA ALGUS. Töötüli tekib siis, kui töölised nõuavad paremaid töötingimusi, või kui nad ei ole nõus tööandja kavatsusega halvendada töötingimusi. Tuleb silmas pidada, et töötüli peab algama seesugusel kujul, et see tuleks käesoleva seaduse korras lahendamisele. Kõigepealt peavad töölisel olema seisukohad, mida nad tahavad. Teiseks neil peavad olema esindajad (töölise vanemad või eriliselt valitud esindajad), kes nõudmised tööandjale esitavad ja seda teevad seaduspäraselt. Käitises võib töötingimuste asjus lahti olla küll suur madin ja kära. Kui aga ei toimita seaduse eeskirjade järgi, ei asu ükski ametiasutus seda töötüli veel lahendama.

Ametiühingud peavad valvel olema ja korraldama, et asjad sellel alal oleksid korras.

Seaduse järgi töötüli alguseks loetakse see moment, millal töölise esindajad (seaduspärasel esindajad) teatavad tööandjaile, et töölised algavad streiki, kui nende nõudeid ei

täideta. Streigist peavad töölise esindajad teatama tööandjale vähemalt kuus päeva ette.

Sellest nähtub, et seaduse järgi kuulub lahendamisele vaid see töötüli, milles esineb streigiärvardus töölise esindajate poolt. Muud töötülisid see seadus ei käsita.

TÖÖTÜLI LAHENDAMINE. Kui mõnes käitises tööandja ja töölise vahel tekib kollektiivne töötüli (on olnud streigi ärvardus töölise esindajate poolt), peab käitise valdaja sellest teatama kohaliku jaoskonna tööinspektorile 24 tunni jooksul. Tööinspektor peab ilmuma kohale hiljemalt järgmisel päeval ja võtma tarvitusele kõik seaduslikud abinõud kokkuleppe saavutamiseks. Ei suuda tööinspektor saavutada kokkulepet 24 tunni jooksul ühes käitises ja 48 tunni jooksul mitmes käitises, teatab ta sellest teedeministeeriumi töökaitse- ja sotsiaalkindlustuse osakonna direktorile. Sel juhul kui töötüli ulatub üle ühe tööinspektori jaoskonna, asub esialgselt töötüli lahendama vanem tööinspektor, milleks tal on aega kolm päeva. Ei lähe tal korda tüli lahendada, teatab ka tema sellest töökaitse osakonna direktorile.

Lahtiseks on jäänud küsimus, kuidas kokkuleppe fikseeritakse, kui see on saavutatud jaoskonna või vanema tööinspektori vahendusel. Kas kollektiivlepinguga või muul teel. Siin on jäänud auk seaduses.

Mõlemil juhul töökaitse osakonna direktor töötülist teada saades, teatab sellest teedeministrile ja kui tema tarvilikuks peab, kutsub töökaitse osakonna direktor hiljemalt kahe päeva jooksul kokku eelpoolnimetatud töötülide lahendamise komisjoni.

Teedeminister võib ka loobuda komisjoni kokkukutsumisest ja anda töötüli lahendamise töökaitse ametkonna hooleks või töötüli üldse mitte vahele astuda.

Kui komisjon kokku tuleb töötüli lahendamata, siis on tema ülesandeks sobitada poolte vahel kokkulepet. Kui see saavutatakse, siis koostab komisjon kirjaliku kokkuleppe teksti, millele kirjutavad alla tööandja või tööandjad ja töölise esindajad. Allakirjutatud kokkuleppe omab seaduspärase kollektiivlepingu jõu. Sellest eeskirjas nähtub, et komisjon võib korraga käsitada ületööharulist töötüli. Samas aga peavad töölised oma esindajad saatma eraldi valituina. Seaduse vastavate eeskirjade vahel on vastolu, mis tekitab töölisele raskusi.

Kui komisjonis poolte vahel kokkulepet ei saavutata, teeb komisjon tüli lahendamiseks otsuse, mis on komisjoni arvates õiglane ja võib tarvitada otsuse tegemisel ekspertide abi. Seadus ei võimalda ekspertidel tutvuda käitiste raamatutega ja kalkulationsidega. Peavad käsitada ja hindama poolte andmeid oma äranägemise järgi.

Leiab komisjon, et andmete puudusel või mõnel muul põhjusel tema ei saa otsustada, kui võrd tööandjal on võimalik vastu tulla töölise nõudmisele, koostab ta selle kohta protokollid ja teeb selle sisu teatavaks mõlemale poolele ja lõpetab oma tegevuse selle töötüli lahendamisel.

Sel juhul aga kui komisjon oma otsuse teeb töötüli asjus, annab esimees selle kirjalikult mõlemale poolele teada. Kui pooled otsusega nõustuvad, annavad nad selleks oma allkirjad. Komisjoni otsus omab sel juhul kollektiivlepingu jõu.

Kui mõlemad pooled või üks pooltest komisjoni otsusega ei nõustu, on mittenõusolijail õigus esitada kolme päeva jooksul motiive oma teguviisi põhjendamiseks. Selle tähtaja möödumisel teeb komisjon oma otsuse ühes motiividega ning vastuväidetega teedeministrile teatavaks. Teedeminister koos majandusministriga vaatab asja läbi ja kas kinnitab komisjoni otsuse või saadab asjatoimetuse komisjonile tagasi uueks otsustamiseks. Uuel otsustamisel koosneb komisjon esimehest ja neist liikmeist või nende asetäitjast, kes ei võtnud osa komisjoni esimesest otsuse tegemisest.

Kui teedeminister komisjoni otsuse kinnitab, on see sunduslik mõlemale poolele. Komisjon määrab otsuse maksvuse tähtaja, mis ei või olla pikem kuuest kuust. Komisjoni otsuses ette nähtud töötingimusi võib muuta tööandja ja töölise vaheliste kokkulepetega. See eeskiri ei ole kooskõlas Kollektiivlepingute seaduse § 3-ga. Selle alusel tööandja ja töölise omavaheliste kokkulepetega võib muuta tühisteks komisjoni otsusega määratud töötingimusi, kui need tööandjale ei peaks olema vastuvõetavad. Tegelikusest on teada, et tööandja võib saavutada töolistega „omavahelelisi kokkuleppeid“ kerge vaevaga, majandusliku surve abil. Seega komisjoni otsustel tööandjate suhtes on vaid moraalne tähtsus.

Kui töölised ei lepi komisjoni otsusega ja selle maksvusoleoleku ajal hakkavad streikima, siis vaatavad ametiasutused neile töölisele mitte kui streikijatele, vaid kui omal soovil töölepingu lõpetanudile.

Selle eeskirjaga on toodud meie tööõigusesse mõiste „streigi“ kõrvale paralleelmõiste „omal soovil töölepingu lõpetamine“. Tööõiguses nimetatakse streigiks töövõtjate kollektiivset tööstloobumist, sihiga kaitsta oma õigusi ja huve tööandjate vastu. Ka „omal

soovil töölepingu lõpetanute“ töölise sihiks on kollektiivse tööstloobumisega kaitsta oma õigusi ja huve tööandjate vastu. Mõlemad mõisted on väärased. Selle seaduse järgi on „streik“ iseasi ja „omal soovil töölepingu lõpetamine“ iseasi. Vahe seisab vaid selles, et „streigi“ puhul tööandja võib lõpetada töölepingu 3 päeva pärast, „omal soovil töölepingu lõpetamise“ puhul katkeb tööleping automaatselt.

Tööandjatel selle seaduse järgi on töötüli ja selle lahendamise ajal lokaudi õigus.

Ka sel juhul kui töölised lahkuvad töölt komisjoni tegutsemise ajal kuni otsuse kinnitamiseni teedeministri poolt, vaatavad ametiasutised töölisele mitte kui streikijatele, vaid kui omal soovil töölepingu lõpetanudile.

Kui komisjoni otsus ei ole tehtud teatavaks töölise esindajatele nelja nädala jooksul alaliselt kestvate tööde puhul ja kahe nädala jooksul hooaja tööde puhul, arvates päevast, mil jaoskonna või vanem töinspektor asus tüli lahendamisele, siis võivad töölised alata streiki. Saadab aga minister asjatoimetuse komisjonile tagasi uueks otsustamiseks, kestab streigikeeld veel kaks nädalat.

Töölise streigile õhutamine on keelatud ja karistatav alates töötülide lahendamise komisjoni tegutsemise algusest kuni komisjoni otsuse maksvuse tähtaja lõpuni.

See on kokkuvõttes selle seaduse sisu.

Töölise tegelastel käitistes ja ametiühingutes tuleb pidada silmas, töölise laiemate hulkade töö ei ole siis lõppenud, kui on seatud üles nõudmised ja valitud esindajad; komisjon või inspektor lahendab asja ja töölised ootavad ja vaatavad, mis asjast välja tuleb, vaid töölisel tuleb oma ametiühingute juhtimisel kogu aeg liikvel olla. Nõupidamistel, koosolekutel ja ajakirjanduses tuleb nõudmisi selgitada ja toetada. Ka peab valitsema tihed kontakt töölise esindajatel ja nendel komisjoni alalistel liikmetel, kes valitud töölisorganisatsioonide oolt, laiemate töölishulkadega. See kontakt teostub ametiühingutes.

Töötülide lahendamise põhimõtteid.

Keskliidu sekretär L. Metslan g kõneles 6. nov. Tallinna töölisvanemate ja ametiühingute esindajate koosolekul 14. nov. kehtima pandud töötülide lahendamise seadusest, kusjuures peatus ka töötülide lahendamise meetodite ja põhimõtete juures.

Töötülikuks nimetatakse töölise ja tööandjate vahel tekkinud tüli, konflikti töötingimuste muutmise asjus. Suurem osa töötülisid on ühenduses palgaga, sest palgaga on töölise huvid kõige rohkem seotud.

Töötüli lahendamine toimub teatud töötülide lahendamise korra järgi. Seda korda nimetatakse töötülide vahenduseks või lühendatult töövahenduseks. Töötülide vahendused eristuvad oma iseloomu järgi kahte pealiiki.

1. Töötülide v a b a v a h e n d u s. Selle meetodi juures toimub töötülide lahendamine lepitusasutustes poolte vahel. Juuresoleval riigiametnikul ei ole õigus suruda poolte peale oma tahet. See on Inglise meetod, demokraatlik töötülide lahendamise kord.

Neis riikides, kus see on maksev, on töölistel organiseerimise- ja streigi-vabadused ja töölisi esindavad töötülide puhul vabad ametiühingud. Lepitusasutustes saavutatud kokkulepped fikseeritakse pooltevaheliste kollektiivlepingutega. Töötülide vabavahendus on maksev demokraatlikkudes riikides.

Töötülide sundvahendus. Selle korra juures lahendatakse töötüli pooltele sundusliku vahekohtu või ka ainult riigiametniku poolt. Riigiametniku poolt määratakse kindlaks töötingimuste normid, mis on pooltele sunduslikud. Selle korra juures on keelatud või äärmiselt raskendatud streigid. See on töötülide lahendamise autoritaarne kord. Esineb peamiselt diktatuurriikides. Sellega katsetas ka Ameerika president Roosevelt. Kõrgem kohus aga tunnistas tema sellekohased dekreedid põhiseaduse vastaseiks. Äärmisel kujul esineb sellane kord Saksamaal, kus töölistel ei ole töötingimuste kindlaksmääramisel mingit kuastoimet.

Rahvusvahelise Tööstööbüroo sellekohases uurimises¹⁾ peatatakse küsimuse juures, miks tööliste ametiühingud pooldavad töötülide lahendamiseks vabavahenduslikku korda, nagu see on kehtimas demokraatlikkudes riikides.

Töötülide lahendamise korra valikus tööliste lähtepunktid on määratud tegeliku elu poolt. On tingitud kapitalistliku majanduse iseloomust.

Töötüli lahendamisel lepituskomisjanis või sundvahekohtus, tekib eelkõige poolte vahel lahkumine tööstuse olukorra ja kandevõime hinnangus. Milline on töötüli alla kuuluva käitise või tööharu kandevõime. See on naelapea, mille pihta mõlemad pooled pörutavad omapoolsete andmetega. Poolte seisukohad asetuvad siin ristimisi. Kus on „tunnismehed“, kolmandad isikud, kus on n.-n. erapooletud andmed ja kalkulasioonid. Üheski kapitalistlikus riigis ei ole olemas sisulist kontrolli tööstuse üle. Sama uurimus väidab, et kapitalistliku majanduse juures ei saa seda ollagi. Kui seda hakatakse

teostama, siis on rikutud eramajanduse põhimõtet.

Seega töötüli lahendamisel n.-n. „erapooletud“ andmed puuduvad. Asja võib otsustada ainult poolte poolt esitatud andmete põhjal. Sel juhul, kui sundvahekohtus riigiametnik teeb sundotsuse, võtab ta aluseks ühe või teise poole seisukohad ja soovid. Ta peab paratamatult otsustama oma poliitiliste vaadete järgi. Ja need pea alati kalduvad tööandjate poolele.

Teiseks, pooled lähevad lahku selles küsimuses, kui suur peab olema tööliste palk. Tööandjad on seisukohal, et eelkõige olgu peetud silmas kapitalikasu ja muud kulud, tööliste palk tuleb kõne alla viimases järjekorras.

Tööliste seisukohalt peab palk vastama sotsiaalsetele tarvidustele, elatiminimumile. On puhtal kujul jõu-vahekordade küsimus, kumb põhimõte palgataseme kujundamisel aluseks võetakse. See oleneb sellest, kui suur on töölikona organiseeritud jõudude osatähtsus üldse.

Tööstööbüroo uurimuses jõutakse järeldusele, et riigiametnikud sundvahenduslikus töötülide lahendamises ei saa teha mingeid erapooletuid otsusi. Sel puhul, kui töölistel puudub streigiõigus, töölised ei saa komisjoni ekslikke sundotsusi parandada oma organisatsioonide abil.

See on Rahvaste Liidu asutuse, Tööstööbüroo, autoriteetne hinnang töötülide lahendamise meetodeile. Arvatavasti on ta suuteline vastutama oma järelduste eest iga Rahvaste Liidu liikme-riigi ees, kui mõnele neist ei peaks meeldima tema seisukohad töövahenduse asjus.

Võib veel märkida omaaegse Saksa Ametiühingute Kesklüüdi abiesimehe Herman Mülleri (kelle tagasihoidlikkude vaadete juures ei ole meil kahtlust) kirjutust 1931. a. palgaolude korraldamise asjus, milles öeldakse muuseas järgmist:

„On ekslik loota, et minimaalpalkade-seadus võiks asendada ametiühinguid. On töölisi, kes omavad sellaseid lootusi, eeskätt neis riikides, kus ametiühingud on veel nõrgad ja kus seepärast palgad ja teised töötingimused on eriti halvad, loodetakse, et seda tehakse ülevalt

¹⁾ Grundfragen des Schlichtungswesen, Intern. Arbeitsamt. Genf, 1931.

poolt ametasutuste poolt, mida töölised ise ei ole saanud teha altpoolt oma ametiühingutega. Seepärast ei ole saanud teha, et võitluseks jõud puudub. Mida töölised aga kätte võita ei suuda, seda neile ka ei anta. Ja seepärast nõrkade ametiühingutega riikides töölised loodavad asjatult seadusandja peale, et see nende soovidega arvestaks.“

Maailmakuulus sotsiaalpoliitik prof. Heyd¹⁾, liberaalne kodanlane, märgib oma töödes, et töö sundvahendus ei tule töölistele kasuks.

Töötülide lahendamise kord Eestis.

Kollektiivsete töötülide jaoks kehtis meil seniajani 1917. a. seadus lepitus-ametite kohta, mis oli rajatud töövahenduse põhimõttele.

Töötülid lahendati selle seaduse normide põhimõtete järgi. Kas otsekohe poolte vahel või tööinspektori kaastoi- mel, kellel ei olnud õigust suruda peale pooltele oma tahet.

Töötülide lahendamise vabatahtlik praksis ei olnud välja arenenua ametiühingute nõrkuse tõttu. See hakkas kujunema ailes viimasel ajal.

Rüügivanema dekreediga pandi mak- ma 1. nov. 1935. a. töötülide lahenda- mise seadus, mis hakkas kehtima 14. nov. See seadus toob töötülide lahenda- mise senisesse korda suuri muuda- tusi. Referent peatus üksikasjaliselt seaduse-eeskirjade juures. Selle kohta leidub eriline kirjutus.

See seadus oli pikemat aega päeva- korras. Ametiühingute, käitiskoosole- kute ja Keskliidu seisukohad selle koh- ta on üldiselt teada. Keskliit esitas mitmel korral oma seisukohti selles kü- simuses, mille mõte seisis selles, et töö- lisi töötüli puhul esindavad ametiühin- gud, töötingimused määratakse kind- laks kollektiivlepingutega vabavahen- duse abil ja töölistel on vaba valik, kas nad lahendavad streigiga või anna-

vad asja vahekohtusse, kusjuures streik oleks tulnud kõne alla äärmise vaja- duse korral nagu seda seni ka on praktiseeritud.

Kehtiva põhiseaduse eeskirjade järgi on Eestis lubatud üldreeglina streik, mida võib seadusega piirata ainult „avaliku julgeoleku huvides“. Prof. Kliimanni arvates, põhiseaduse mõtte järgi on meil lubatud kõik streigid, välja arvatud need streigid, mille sihiks on: 1) kukutada põhiseaduslikku riigi- korda ja 2) eraldada osa riigi terri- tooriumist. Meie ametiühingud neid sihte ei ole taotlenud.

Ametiühingute arenedes jõudsimel al- les viimaseil aastail palgaolude korral- damisele kollektiivlepingutega, suutes kasutada põhiseaduslikku streigiõigust, mida on tehtud vaid äärmise vajaduse korral, kui läbirääkimised ei ole annud tulemusi.

Eelolevate töötülide puhul on meil selle seadusega tegemist. Sellepärast peab töölisvanematel, ametiühinglastel ja kõigil teadlikkudel töölistel olema selge, kuidas edaspidi toimida. Üks asi on selge, et palgaolude korraldamine tööliste huvides ei tule toime ameti- ühingute kaastoi- meta. See on peaasi. Seda pidagu kõik silmas, muidu läheme libedale teele. Seepärast peab jätkuma organiseerimistöö.

Ametiühingutel tuleb tööharude ja kutsegruppide viisi korraldada selle seaduse asjus nõupidamisi töölisvane- mate ja teiste asjaosaliste vahel. Kui- das ettepanekuid koostada, neid põh- jendada, esindajaid valida, komisjoni ees esineda jne. jne. See töö kõik peab toimuma ametiühinguis. Ka see küsi- mus, kuidas töölised võivad kasutada põhiseaduslikku streigiõigust „avaliku julgeolu huvides“ kitsendavate normide rägastikus, ka see vajab üksikasjalikku arutust, mida ei ole võimalik teha üksikasjaliselt üldistel koosolekutel.

Ma lõpetaksin käesoleva ülevaate tööõiguslase C. Nörpeli lausega: „Parim kindlustus tööliste õiguste ja elamisvõimaluste kaitseks on tugevad ametiühingud.“

¹⁾ Rahvusvahelise Sotsiaalse Arengu Liidu juhte. Selle liidu osakond asub ka Eestis ja koosneb peamiselt kõrgemaist ametnikest.

Keskliidu ettepanekud töötülide lahendamise seaduse juurde.

Töötülide lahendamise seadus oli vaekausil pikemat aega. 1. nov. pandi see Riigivanema dekreedina maksma ja 14. nov. astus ta jõusse. Seadusest on antud ülevaade käesoleva numbriga eriartikkelis.

16. juulil k. a. esitas Keskliidu juhatus majandusministrile ettepaneku ühes põhjendustega, missugune peaks olema töötülide lahendamise seadus. Avaldame selle täielikult, et töölistel oleks küsimusest ülevaade.

§ 1. Majandusliikude huvide pärast tekkinud kollektiivsete töötülide rahulisel teel lahendamiseks luuakse Teedeministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna juurde Töötülide lahendamise komisjon.

Komisjoni esimehe nimetab Riigivanem isikute seast, keda paneb ette Teeminister kokkuleppel Majandusministriga. Liikmeteks on Teedeministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktor, Majandusministeeriumi Tööstusosakonna direktor, kaks Kaubandus-tööstuskoja ja kaks ametiühingute üleriikliku keskorganisatsiooni poolt nimetatud esindajat.

Esimees, Kaubandus-tööstuskoja ja üleriikliku ametiühingute keskorganisatsiooni esindajad määratakse kolmeks aastaks.

Komisjoni esimehele kui ka liikmetele määratakse ühel ajal nende nimetamisega ka nende asendajad. Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse Osakonna direktori asendaja määrab Teedeminister ja Tööstusosakonna asendaja Majandusminister.

§ 2. Töötüli puhul asjaolisi töövõtjaid esindab vastava ala ametiühing. Tööandjad esinevad kas vahetult või oma organisatsioonide kaudu. Kõik kokkulepped, mis töötüli lahendamise toimetuse poolte vahel saavutatakse, fikseeritakse poolte vaheliste kollektiivlepingutena.

§ 3. Kui mõnes käitises tööandja ja töövõtjate vahel tekib majandusliikude huvide pärast töötüli, mis ähvardab streigi või töösuluga, on töövõtjaid esindav ametiühing, tööandja või teda esindav organisatsioon õigustatud avaldama soovi kohaliku jaoskonna tööinspektorile, et ta asuks töötüli lahendamise sobitamisele.

Kui töötüli ulatub üle ühe tööinspektori tegevuspiirkonna või haarab terve tööharu, on esialgseks sobitajaks Teedeministeeriumi Töökaitse ja Sotsiaalkindlustuse osakonna direktor, kellele sellekohane soovivaldus esitatakse.

§ 4. Esialgne vaheltsobitaja peab asuma oma ülesande täitmisele § 3 nimetatud soovivaldusesaamise või sellele järgneval päeval.

Esialgne vaheltsobitaja peab võtma tarvitusele kõik seaduslikud abinõud kokkuleppe saavutamiseks poolte vahel.

§ 5. Kui esialgne vaheltsobitus ei anna tulemusi, on kummagil pooltel õigus pöörata Töötülide lahendamise komisjoni esimehe poole, et see kutsuks kokku Töötülide lahendamise komisjoni, mida esimees on kohustatud tegema kolme päeva jooksul teadaandmisega kättesaamise päevast arvates.

§ 6. Töötülide lahendamise komisjoni ülesandeks on sobitada kokkulepet tülitsetavate poolte vahel. Saavutatakse kokkulepe, siis

koostab komisjon kollektiivlepingu teksti ja annab selle allkirjutamiseks poolte esindajatele.

§ 7. Ei tule kokkulepe toime, kaalub komisjon asjaolusid poolte juuresolekuta ja teeb otsuse. Häälte pooleksmineku puhul on otsustav esimehe hääl. Otsuse tegemisel komisjon võib kasutada ekspertide kaasabi. Komisjoni otsuse esimees teeb pooltele teatavaks ja paneb ette, võtta see vastu vahekohtu otsusena, mis oleks kohustav mõlemale poolele kollektiivlepinguna. Kui töövõtjate esindajad on nõus komisjoni otsusega, siis tööandjate või nende esindajate poolt sunduslik kollektiivlepingu allkirjutamine. Ei nõustu töövõtjate esindajad komisjoni otsusega, loetakse töötüli vaheltsobituse toimetuse lõpetatuks. Töövõtjate esindajad peavad esitama komisjoni esimehele kolme päeva jooksul kirjalikult motiveeritud seletuse keeldumise põhjendamiseks, mis lisatakse toimetuse juurde.

§ 8. Kui töölised komisjoni poolt ettepanud otsusest keeldumise järgi alustavad streiki, ametiasutised streigi lahendamiseks mingisuguseid samme ei astu.

§ 9. See pool, kelle algatusel on alanud vaheltsobitus, loobub sel juhul, kui teinepool töösulgu või streiki ei alusta, omaltpoolt streigi või töösulu korraldamisest vaheltsobituse kestvuse ajaks, kuid mitte kauemaks kui kaheks nädalaks.

§ 10. Kui töötüli on tekkinud tööandaja kavatsuse läbi halvendada maksvaid töötingimusi või seada sisse uusi töötingimuste süsteeme, ei tohi ta asuda selle kavatsuse teostamisele enne vaheltsobituse toimetuse lõppu. Teeb ta seda siiski, on töövõtjatel õigus viivitamata streigile asuda ka vaheltsobituse oma poolse algatamise puhul.

§ 11. Töötülide lahendamise komisjoni kuld kaetakse Teedeministeeriumi eelarvest. Komisjoni liikmetele ja ekspertidele maksetakse tasu, päeva- ja sõiduraha Vabariigi Valitsuse poolt määratud normide järgi.

§ 12. Töötülide lahendamise läbiviimisel saadud andmed, mille avalikuks tegemisega komisjon ei ole nõus, on Töötülide lahendamise komisjoni liikmed ja eksperdid kohustatud hoidma saladuses.

§ 13. Vabariigi Valitsusel on õigus anda määrusi käesoleva seaduse elluviimiseks ja Töötülide lahendamise komisjoni tegevuse üksikasjaliseks korraldamiseks.

II.

Selle seaduse maksamahakkamisega kaotab maksvuse Lepitusasutiste seadus (VSSK art. 1327 — 1917).

E. Töölisühingute Keskliidu juhatus parandusettepanekute koostamisel on pidanud silmas Keskliidu 5. kongressi, ametiühingute ja töölisnõukogude piirkondlike konverentside ning käitiste tööliste üldkoosolekute vastavaid otsusi. Töölised on tunnustanud nende otsustega töötingimuste kindlaksmääramise otsustarbekohaseimaks mooduseks kollektiivlepingud, mis sõlmitakse tööliste ametiühingute ja tööandjate või nende organisatsioonide vahel vaba töövahenduse alusel. Töölised ja ametiühingud on tunnustanud ka seda, et töölistel olgu vaba valik, kas korraldada töötingimusi streigi või vahakohtu abil, kusjuures töölised streiki kasutavad ainult äärmise vajaduse korral.

Töötingimuste korraldamine ja töötülide lahendamine nende põhimõtete kohaselt on leidnud tunnustamist ja rakendamist kõigis demokraatlike riikides. Teissuguste põhimõtete rakendamine on toonud esile segadusi, arusaamatusi ja rahulolematust.

Austraalias on pikemat aega maksev töötülide lahendamiseks sundvahakohtute süsteem. Streigid ja lokaudid on seadusega keelatud. Kuid selle süsteemiga ei ole viimasel ajal enam rahul töölised ega tööandjad. Ka terve rida vanemaid elukutselisi vahakohtunikke on avaldanud arvamisi selle süsteemi ebaotstarbekohasuse kohta. Streike ja lokaute (töösulgusid) ei ole suudetud ära hoida. Rahvusvahelise Tööstööandmete järgi Austraalias oli 1929. a. streikide ja lokautide näol 259 töötüli, millest võttis osa 88.000 töölise, kellel läks kaduma ca. 4.500.000 tööpäeva. Keskmiselt samasugust pilti näitab statistika eelmiste aastate kohta.

Saksamaal oli maailmasõjas alates maksev sundvahakohtu süsteem töötingimuste kindlaksmääramiseks, vahakohtu poolt määrati ametiühingutele ja tööandjate organisatsioonidele sunduslikud kollektiivlepingud. Vastavate andmete järgi Saksamaal oli 1926. a. 383 streiki ja lokauti 99.000 töölisega ja 1.200.000 kadumaläinud tööpäevaga; 1928. a. olid vastavad arvud — 763, 720.000 ja 19.500.000; 1930. a. — 366, 213.000.000 ja 3.800.000.

Hitleri võimuletulekuga kaotati ametiühingud ja kollektiivlepingute süsteem. Töötingimuste kindlaksmäärajaks on nüüd erilised ametnikud (Treuhänder), kes peavad ka valvama kindlaksmääratud tariifide täitmise järgi. Tegelikult on nüüd Saksamaal maksvusele pääsenud töötingimuste kujndamisel tööandjate „vaba mäng“, nagu see oli Inglismaal möödunud sajandi algul. Viimasel ajal on Saksamaal hakanud tekkima palgavõitlusi metsikstreikide näol, kuigi selle eest määratakse raskeid karistusi.

ITAALIAS on streigid ja lokaudid keelatud ränkade karistuste ähvardusel. Tööstööandmete järgi aga oli Itaalias 1926. a. 49 streiki ja lokauti 691 töölisega; 1927. a. 169, 18.660 töölisega ja 1930. a. 82, 2.866 töölisega. Tegelikult on aga asi nii, et töötingimuste muutmiseks tööandjad vallandavad töölised konjunktuuri muudatuste ettekäändel, nii et nende tegevust ei saa juriidiliselt kvalifitseerida lokaudina. Sama nähtus tuleb esile ka teistes riikides.

Neist andmeist selgub, et seadustega ei saa keelata streike ega lokaute. Kui töötingimused ei vasta tööliste objektiivselt põhjendatud soovidele, tekivad majanduslikud töö-

tülid metsikul kujul, sel juhul kui streigid on seadustega keelatud. Nii sündis see ka endises Vene tsaaririigis.

Teiselt poolt aga näitavad andmed, et neis riikides, kus töötülide lahendamine toimub vabavahenduse põhimõttel, kus töölisi esindavad ametiühingud ja riigivõim töötülides esineb vaid poolte vahelise sobitajana, mitte sundotsuste ettekirjutajana, lahendatakse ca. 75% kõigist töötülidest poolte vaheliste läbirääkimiste teel. Nende riikide hulka kuuluvad vanad demokraatlikud riigid: Skandinaavia riigid, Inglismaa, Prantsusmaa, Schveits, Hollandi, Belgia, noor Tschehhoslovakkia ja viimasel ajal ka P. Ameerika Ühisriigid.

Nagu sellest nähtub on meie ametiühingud ja töölisnõukogud asunud demokraatlike riikide töötülide lahendamise printsiipide alusel.

Keskliidu parandusettepanekute kohta olgu üksikasjalisemalt märgitud järgmist:

§ 1. Sõna „Tööliskoja“ asemele võtta „ametiühingute üleriikliku keskorganisatsiooni“. Näiteks Austrias ja Jugoslaavias, kus on olemas tööliskojad, ei ole pandud nende peale kunagi töötülide lahendamise ja kollektiivlepingute sõlmimise ülesandeid. Tööliskoda, kui avalik-õiguslik asutus võib avaldada seisukohti ja arvamisi seaduseelnõude jne. kohta. Teeb teatud ulatuses teaduslikku ettevalmistustööd. Seepärast on loomulik, et Töötülide lahendamise komisjonis on esindus ametiühingute üleriikliku keskorganisatsiooni, milline moodus on igalpool mujal tarvitusel võetud.

§ 2. Selles §-is on öeldud, et töötüli puhul esindab töölisi vastava ala ametiühing. Tööandjad esinevad kas vahetult või oma organisatsioonide kaudu, nii nagu see neile on otstarbekohaseim. Kõik kokkulepped, mis töötülis poolte vahel saavutatakse fikseeritakse kollektiivlepingutena. See moodus on leidnud meil tunnustamist Kollektiivlepingute seadusega (RT 38—1929) ja on lülitunud ka praktilisse ellu kollektiivlepingute sõlmimise-ga.

Seades töövahendamise süsteemi sellele alusele, kujuneb ta ühtlaseks ja praktiliselt rakendatavaks, nagu nähtub ka seaduse konstruktsiooni lihtsuses Keskliidu ettepaneku kohaselt.

Töötüli puhul tööliste esindajaiks ja kollektiivlepingute kontraagentideks tööliste poolt võivad olla ainult ametiühingud. Uute töötingimuste kujundamisel ja endiste töötingimuste kaitsmisel tööliste nõudmised ja seisukohad peavad alati olema konkretiseeritud ja põhjendatud juriidiliselt, käitismajanduslikult, rahvamajanduslikult ja teatud tööharudes isegi maailmamajanduslikult. Ei ole ettekujutatav, et oma nõudmistega ja seisukohtade konkretiseerimisega, motiveerimisega ja tarbekohase esitamisega tulevad toime töölisnõukogud, tööliste üldkoosolekutel valitud esitajad, nagu see ette nähtud Riigimajandusnõukogu poolt vastuvõetud seaduseelnõus. Teiselt poolt käib üksikasjalikude tariifide ja töötingimuste normide väljatöötamine riigiaparaadile ilmselt ülejõu.

Töölisliikumise kogemused töötingimuste kujunemise alal tõendavad vastuvaidlematult, et töötülide puhul töölisi suudavad esindada ainult ametiühingud. Vastasel juhul jääb tööliste esindus töötüli puhul nõrgaks võrreldes tööandjaga, esialgsel läbirääkimistel kui ka kõigis töötüli lahendamise toimetuse seadusega loodud instantsides. Ja sellise olu korra seaduspärastamine ei ole õiglane.

Töötülide lahendamise seaduse eesmärgiks on töötingimuste kujundamine poolte vahel rahulikul ja asjalikul teel. See aga saab olema kindlustatud ainult sel juhul, kui töölisi esindavad ametiühingud.

Eestis on võrdlemisi suur osatähtsus väikeja kesktööstusel ja laevandusel. Neis käitistes puuduvad töölisvanemad ja on võimatu ette kujutada, kuidas moodustatakse siin tööliste esindus, kes esineks tööliste nimel töötingimuste kujundamisel, — tööandjajaga omavaheistel läbirääkimistel või hiljem seadusega loodud töötüli lahendamise instantsides. Samuti ei ole ettekujutatav, kuidas on võimalik siin välja selgitada ja ühtlustada tööliste soovid ja anda neile põhjendus tööliste tahte ja püüete kohaselt. Täiesti võimatuks osutub aga laevanduses töötüli puhul meremeeste esinduse moodustamine. Ei ole üldse mõeldav, et selleks eesti laevad maailma meredelt Eestisse peaksid sõitma. Küll aga võivad ametiühingud esindada väikekäitiste töölisi ja meremehi. Teadlikumad tööliselised on pikema aja

jooksul moodustanud ametiühingud ja arendavad neid järjekindlalt edasi.

Samuti on selge, mis ainult ametiühingud võivad olla kollektiivlepingute kontraagentideks. Tööliste ei ole tähtis see, et kusagil kellegi poolt pannakse seaduspärases vormis kirja töötingimuste uued normid, vaid töölisel on huvitatud sellest, et nad saaksid tasu kollektiivlepingute normide kohaselt tegelikult. Kollektiivlepingute täitmist võivad tagada ainult ametiühingud, kes oma liikmete kaudu pidevalt jälgivad käitistes lepingute täitmist ja lepingu normide rikkumise puhul tööliste õigused tööandjaga läbirääkimiste, tööinspektori või kohtu kaudu jalule seavad. Ei ole mõeldav, et lepingute täitmise kontrollimiseks pannakse ametisse igasse käitisesse tööinspektor, vaid need lähivad kohale ikka ainult siis, kui neid kutsutakse. Organiseerimatud töölisel ei julge nõuda tööandjailt lepingute täitmist ega tõsta ametiasutuste ees kaebusi, mis oleksid juriidiliselt tööinspektori või kohtuvõimude poolt rakendatavad. On vana tõde, kus ei ole kaebajat, seal ei ole ka kohtumõistjat. Seepärast kollektiivlepingute kontraagentideks võivad olla ainult ametiühingud, mitte organiseerimata töölisel, nende grupid või organiseerimata tööliste esindused.

§ 9. Siin Riigimajandusnõukogu ettepaneku § 10 muudetud koostöös Kesklüüdi kongressi otsusega. 2-nädaline tähtaeg oli Riigimajandusnõukogu ettepanekus ette nähtud hooajatoode puhul; sellega ei ole 2 nädalat liiga lühike aeg komisjoni töö toimetuseks, seda enam, et kogu protseduur muutub Kesklüüdi ettepaneku kohaselt lihtsamaks.

§ 10. Streigiõigus on mõeldud siin seaduse sanktsioonina: teistsugune sanktsioon poleks küllalt mõjuv tegelikus elus. Uute töötingimuste süsteemide sisseviimine osutub tihti peale töötingimuste varjatud halvendamiseks. Sellepärast on see juhus §-is eraldi märgitud.

§ 12. On ette näha, et käitiste valdajad ei ole nõus ükskõik missuguste andmete avaldamisega. Pole ka ettekujutatav, et komisjon jätaks nende põhjendatud soove tähelepanemata. Lisame veel jurde, et demokraatlikkudes maades pannakse suurt rõhku avalikkuse informeerimisele poolte seisukohtadest.

Töökaitse inspeksioon ja aruande valgustusel.

Töökaitse seadustel on ainult siis tegelikus elus tähtsus, kui neid seadusi ka täidetakse.

Töökaitse seaduste täitmise järelevalvet teostab tööinspeksioon.

Kuidas tööinspeksioon oma ülesandeid on suutnud täita, seda näeme ta 1934. a. tegevuse aruandest.

Jaoskonna tööinspektorite alla kuulub 1934. aasta II poolaasta lõpul 4.788 käitist 46.400 töölisega. I poolaasta lõpul oli 50.260 töolist.

Vanema tööinspektori järelevalve alla kuuluvates raudteevalitsuse käitistes oli töötajaid

1934. a. I poolaasta lõpul 3.866, II poolaasta lõpul 3.263.

Väga õieti on aruandes lugeda:

„Käitiste revideerimine osutub tööinspeksiooni tähtsaimaks ülesandeks, kuna ainuüksi sel teel on võimalik tungida käitistes ette tulevate väärnahete tekkimise põhjustesse ja neid kõrvaldada juba idus.“

Kahjuks tõendavad arvud, et tööinspeksioon ei suuda just käitiste revideerimiste suhtes oma ülesandeid täita ja sellepärast on töökaitse seaduste rikkumine väga laialdane nähe.

Revideerimisi võivad toimetada direktor, vanem tööinspektor, 5 jaoskonna tööinspektorit ja nende abid.

1934. a. on tehtud revideerimiskäike ainult 1883 käitisesse, see on vaevalt üle kolmandiku, kui arvestada ka aasta jooksul juuretulnud ja suletud käitistega.

Revideeritud ettevõtete protsent teotsevate ettevõtete arvust oli 1934. a.:

I jaoskonnas	—	33,0
II	„	— 35,4
III	„	— 64,4
IV	„	— 81,5
V	„	— 17,5
Keskmine	—	41,5

Kõige kurvemad on selle poolest olud V jaoskonnas — Tartu, Valga, Võru ja Petseri maakonnas, siin on revideeritud saja käitise kohta vaid 17,5. Kui selle protsendiga arvestada, siis ei revideerita kõiki käitiseid läbi ka 6 aasta jooksul. Sellele järgnevad Tallinna jaoskonnad (I ja II), siis Narva (III) ja kõige enam on revideeritud IV jaoskonnas — Viljandi- ja Pärnumaal.

Arvuliselt kõige enam on revideeritud toidumaitseainete ja jookide tööstuse ala — 722 korral, neist pagari- ja kondiitritööstusi 221 juhul. Sellele järgneb puutööstus, siis kehakatte- ja pudukaupade tööstus ning metallitööstus. Neile järgnevad puhastustööstus ja tekstiiltööstus.

Õiseid käike oli ainult 21, neist 17 pagari- ja käitistesse, mida tuleb lugeda väga väheseks arvuks.

Kui arvestada aastas 300 tööpäevaga, iga tööpäeva 7 tundi, siis teeb see ametniku kohta aastas 2100 töötundi, 12 ametniku kohta 25.200 töötundi. Sellest on kulunud käitiste revideerimisele ainult 4913 tundi, muidugi kaasa arvatud ka sõiduaeg.

Revideerimiste käikudel on, nagu aruandes üteldakse, tööinspektorid andnud alati juhiseid ja näpunäiteid niihästi kaitsetehnilise külje kui ka maksvate töökaitse-seaduste ja määruste ja eeskirjade täitmise vajaduse ja korra kohta.

Töökaitse komisaride-inspektorite määrustes aga ei leidu viibet sellele, et juhiste ja näpunäidete andmine käitiste juhatustele oleks inspektorite ülesandeks. Määrustes on ülesandeks märgitud:

üldiste töökaitse seaduste ja eraldi tööliste kinnituse seaduse täitmise järele valvamine,

seaduste rikkumise üle protokollide tegemine ja viimaste ärasaatmine sellekohastes ametiasutustesse ja kohtadesse,

kohtutes oma protokollide järele süüdistamine,

järevalve, et ettevõtjad kui ka töölisel kõik välja antud määrusi ja eeskirju täidaksid jne.

Käitistel on enestel oma juriidilised ja tehnilised nõuandjad, juriskonsuldid ja teised ametnikud, kes võivad näpunäiteid ja juhiseid anda.

Nagu aruandes kirjutatakse, on tööinspeksioon läinud veel kaugemale kui seda nõuandmine on. Ta on loobunud seaduse rikkumise puhul protokollide koostamisest.

Aruandes on sõnasõnal:

„Kuigi Töökaitse seaduste ja määruste kui avalikõigussikkude sundnormide rikkumisele peaks järgnema alati protokoll süüdlase vastutusele võtmiseks, on juhtudel, kus oli märgata pehmeid asjaolusid (seaduse või määruse ilmne mittetundmine) ja kui sundnormidest kõrvalekaldumisega ei tekkinud töotajale otsest kahju, piirdunud tööandja korrale kutsumisega, juhiste andmisega ja märkuste tegemisega.“

Nii on siis protokolle koostatud aasta jooksul kõigest 1606, eelmisest aastast 250 vähem, märkusi aga tehtud 4994.

Protokollidest on edasi saadetud vanemale tööinspektorile trahvimiseks administratiivkorras ja kohtule 1583, missugustele järgnes trahviotsuseid 1373.

Et ka põllumajapidamistes ei valitse töökaitse alal eeskujulik kord, kinnitab aruanne, kuid siin on revideerimised õige vähesed.

Kui revideerimised niisuguses olukorras, pole midagi imestada, kui töökaitse seaduste rikkumine on saanud üldiseks nähteks.

Kõigepealt rikutakse väga laialdaselt tööaja seadust. 8-tunnilises tööpäevast on just nõrga järevalve tõttu järele jäänud vaid riismed. Tervel real tööaladel, näiteks ehitustöödel, töötatakse pidevalt 12 tundi. Ületundide eest tasu ei makseta. Tekstiiltööstuses on kombeks maksta ületundide eest vaid tunnitööliste, tükitööliste mitte. Ületunde ei märgita korralikult raamatusse, vaid nende varjamiseks kasutatakse iseäralisi märkimisviise (nimetatakse ületunnitöötasu preemiaks jne.).

Tööstusettevõtete nädala puhkepäevade seadusega pole parem lugu. Isegi palgalise puhkeaja seadust ei täideta korralikult.

Et tööstusliikude käitiste töölistikonna asutiste seadusi rikutakse, tunnustab aruanne, otsides sellele vabandusi ja põhjusi. Paljudes ettevõtetes on tööliste nõukogud ja käitisevanemad valimata. Töölisnõukogu ülesandeks on ka järevalve käitises töökaitse ja sotsiaalkindlustuse seaduse ja määruste täitmise üle, ning tarbekorral tööandja või tööinspektori tähelepanu juhtimine sel alal ette tulnud puuduste või väärnähtustele. Puuduvad käitisevanemad, ei revideeri ka inspektor käitist — võidakse rikkuda töökaitse seadusi kupalju tahes ja niikaua, kuni tulla seaduse ja antakse „juhiseid ja näpunäiteid“.

Seaduses on aga selgesti üteldud, et Tööstusliikude käitiste töölistikonna asutiste seaduse ja selle põhjal antavate määruste täitmise järevalve allub tööinspektoritele. Nende ülesandeks on teotseda, et seda seadust täidetakse. Siin ei saa tulla ja ütelda — et 328 käitisesest on täidetud seda seadust vaid 60-s! Ei ole ka mingiks vabanduseks, et on enamus käitiste valdajaid töölistevanemate ja töölisnõukogude vastased ja see teatud määral pidurdab tööliste tegutsemist neile tööstusliikude käitiste töölistikonna asutiste seadusega antud õiguste kasutamiseks“ jne. Kui ainult 60-s on seadust täidetud, 268 käitises aga mitte, siis — on siin süüdi ka need, kelle peale on pandud seaduse täitmise järevalve. Mingi vabandus ei pea siin paika.

Rahukohtu nuhtlusseaduses on § 51¹⁹: „Tööandjat, kes süüdlane selles, et ta takistas töölisnõukogu või töölisvanema valimist või tööliste valimisõiguse teostamist, karistatakse: arestiga kuni kolme kuuni või vangistusega ühest kuust kuni kuue kuuni.“ On teisigi karistusparagrahve. Aruandest ei nähtu, palju neid §-e on kasutatud.

Õige sagedased on ka sisekorramääruste rikkumised, siis juhud, kus palgaraamatut ei anta või töölepingut puudutavad tingimused valesti raamatusse kantakse, töölt seadusevastaselt vallandatakse, palka korralikult ei tasuta, palka seadusevastaselt vähendatakse, õigustamata mahaarvamisi tehakse, muid töölepingu tingimusi ja töökaitse seadusi rikutakse. Need jõuavad vaid tööinspektorini — kaebuste teel. Kaebatakse ainult siis, kui töölt lahkutakse. Seaduse rikkumised, mis toimik- takse tööliste arvel, kes edasi töötab, jäävad avastamata. Tööline tunneb, et tal kaitset saada on väga raske.

Tööinspektoritel on õigus oma ülesannete täitmisel abiks kutsuda ametiühisuste esitajaid ja korraldada komisjone, kust asjast huvitatud pooled osa võtavad.

Seda õigust ei ole kasutatud, kuigi see hari- lik oleks olnud nii paljudel juhtudel ja palju- des küsimustes.

Laialdaseks nähteks on ka pagarite öötöö-keelu seaduse rikkumine. Kui siin kutseühingud ja politsei järevalvet ei teostaks, muutuks seaduse rikkumine enam- vähem üldiseks.

Meistrite, õppinud tööliste ja tööstusõpilaste seaduse rikku- mine on teada ka haridusministeeriumile: palgatakse tööle alaealised, õpelepingut ei sõl- mita, lastakse teha lihttöid, kus midagi ei õpita. Kui siis „õpilasel“ silmad lahti lähevad, on hulk aastaid kaotsi läinud. Siin on järevalve jäl- legi tööinspeksiooni ülesandeks.

Missuguses seisukorras on käitistes raamatud, kuidas seadusi rikutakse, kuidas haigekassade ja muid makse varjatakse, seda

näevad haigekassade poolt kontrollima saade- tud ametnikud. Et käitiste raamatud korras oleksid ja töölisel kindlustatud — selle järe- valve on kõigepealt tööinspeksiooni ülesanne. On käitistes leitud, et töölisel tulevad ja lähe- vad — aastate viisi ei teostata nende kindlus- tamist, mõnel pool ainult siis, kui juhtub õnne- tus või tabab haigus — leitakse, et seadust pole täidetud. Kui ettevõtetes pole käitisvane- maid, ega mata sinna inspektori jalg — pole kedagi, kes takistaks seaduste rikkumist. Haigekassad kaotavad nii ka suured summad.

Nii näeme, et töökaitse ja tööliste kindlus- tuse seaduste rikkumise peapõhjuseks on nõrk ja puudulik tööinspeksioon, kellel ametnikud ei käi kõiki tööstuskäitisi isegi kolme-nelja aasta jooksul kordki läbi, kõnelemata väike- ja põllumajanduslikkudest käitistest. Põllutöölise seadus on jäänud pea täiesti ainult paberile.

Töökaitse seadusi on tarvis ellu viia. Sel- leks on tarvilik hästi korraldatud tööinspek- tsioon, kes oma ülesannetega toime tuleb. Nagu aruanne tõendab, jääb praegu suur osa üles- annetest — eriti käitiste revideerimiste alal — teostamata ja selle all kannatab tööline, kanna- tavad tööliste õigused, tema tervishoid. Kui käi- tistes ei täideta seadusi ja ei võeta tööliste elu ja tervise kaitseks tarvilisi ettevaatusabi- nõusid käsitusele, on selle tagajärjeks õnnetus- juhud, mis nõuavad ohvreid.

Ilma ajakohase ja nõuete kõrgusel seisva tööinspeksioonita jääb suur osa töökaitse seadustest ainult paberile. See tekitab ainult rahulolematust.

Sellepärast on küll üheks esimeseks üles- andeks Eestis töökaitse alal — töökaitse järe- valve tõstmine selle tasemeni, kus ta suudaks oma ülesandeid täita. Töölisorganisatsioonid peavad sellepärast tööinspeksiooni küsimuse tõsiselt päevakorda võtma.

Töökaitse inspeksioon nõuab ümberkorral- damist ja täiendamist, sellejuures tuleks anda ka tööliste kutseorganisatsioonidele senisest suuremaid õigusi, neil peaks ka õigus olema kaasa rääkida tööinspeksiooni koosseisu jne. suhtes. Kuid sellest edaspidi.

K. R.

Töötud ja ametiühingud.

Praegusaja ametiühingulises liikumises on põlevamaks päevaprobleemiks töötute küsimus. Mida teha töötutega? Kuidas hoida neid kontaktis tööliik- kumisega ja takistada neid sattumast fashistide söödamaaks? Täiskasvanud ja juba ametiühingus olevate ja siis töötuks jäänutega on asi lihtsam. Neid vabastatakse liikmemaksust, antakse toetust ametiühingu vastavast fondist ja korraldatakse vaba aja kasulikult möödasaatmiseks väga mitmesuguseid

üld- ja kutseharidust arendavaid loen- guid ning kursusi. Inglismaal on nen- de töötute verbimiseks, kes on väljus- pool trade unione (ametiühingud), moodustatud inglise ametiühingute keskkliidu poolt väljatöötatud juhistel ja põhikirja alustel n.-n. töötute orga- nisatsioonid. Need töötavad käsikäes kohalike ametiühingute kesknõukogu- dega, püüavad omi liikmeid majan- duslikult abistada kõigi vahenditega, (korjandused, peod, võistlused jne.),

korraldatakse mitmesuguseid kursusi, loenguid, konverentse jne. Kui töötute organisatsiooni liige saab tööd, peab ta kohe siirduma vastava tööstus- või kutseala ametiühingusse. Sellaseid töötute organisatsioone on asutatud üle Inglismaa suurel arvul ning nende tegevus on võrdlemisi aktiivne. Inglismaal on alaliselt üle 2 miljoni töötua ametlike andmete järele, kuid tõeliselt on 3 miljoni ümber.

Mida hakata aga peale noortöölistega, kes kooli lõpetamisel siirduvad ellu, kuid ei leia omale tegevust ja olles pikemat aega töötuna, jäävad jällegi eemale ametiühingulisest liikumisest. Kuidas hoida neid organisatsioonis ja takistada fashismi mõju noortesse vastuvõtlikesse hingedesse.

Seks ametiühingud tarvitavad mitmesuguseid mooduseid — vabastavad nad nagu töötud liikmedki liikmemaksust või moodustavad erilised liikmemaksu klassid neile. Peale selle nõuab lahendust töötute ja noorte õiguslik asend ametiühingus. Kas töötutel või noortel võib olla kõigis asjus — ka rahalistes ja muus olulistes küsimustes samasugune otsustamisõigus nagu neil liigetel, kes kannavad ühingu ja nende toetuskassade vastu majanduslikke kohustusi — välismail võrdlemisi kõrgete liikmemaksude näol. Töötud ja noortöötud ei kannu tavaliselt liikmemaksukoormat.

Rootsi Ametiühingute Keskliit on lahendanud noortöötute küsimuse selteel, et on loodud kõigis rootsi keskliitu kuuluvates liitudes ühiste juhiste järgi eriline n.-n. b-liikmeskond, kuhu kuuluvad töötud noored 16—25 aastani. Kui kusagil on ainult üks ametiühing, siis kuuluvad kõik töötud noored sinna. Kui aga kusagil linnas on enam kui üks ametiühingute liidu või liitude osakond, siis jagatakse noortöötud ühingute vahel, arvestades nende soove ja huvialasi ning tulevast elukutset.

B-liikmeskonda kuuluvad noortöötud saavad n.-n. b-liikmeraamatud. Nad ei maksa liikmemakse, kuid on kohustatud oma liikmeraamatud samuti järjekindlalt tembeldama nagu tava-

lised ametiühingu liikmed. Neile määratakse leheküljele B-liige ja nädalalahtrisse liiakse — „liikmemaksust vabastatud“.

Kuigi b-liikmed ei maksa liikmemaksu, on neil organisatsiooni elus ja toiminguis samad õigused, mis teistel liigetel, välja arvatud valimised, kollektiivlepingute üldhääletused ning teised majanduslikud küsimused (toetuskassad, liikmemaksud jne.). B-liige ei saa ka palgavõitluse ega muud erilisi majanduslikke toetusi, mida antakse täieõiguslikele liigetele eriliste sellekohaste kodukordade põhjal. Loomulikult on viimased ettevaatuseabinõud võetud tarvitusele sellepärast, et hoida ühingu teed „pankrotti“ minemast. Ei saa ju maksa toetusi neile, kes ise pole ametiühingule veel pennigi maksnud.

B-liikmeks olek ei karanteeri eesõigustatud järjekorras töösamist liidu tegevuspiirkonnas ja alal, kuid b-liikmel on samad võimalused otsida ja võtta tööd nagu igal teisel (s. o. A-liikmel) ametiühingu liikmel.

Kui b-liige saab tööle, on ta kohustatud teatama kohe sellest ametiühingu juhatusle ja ta on nüüd kohustatud maksuma sisseastumismaksu ja ta kannab kohe üle A-liiki. Kui b-liige on saanud tööd alal, mis ei vasta selle ametiühingu tegevusalale, kus ta liikmeks, läheb ta üle teise vastava ala ametiühingusse a-liikmeks.

Kuna b-liikmed ei tasu makse, ühinguil aga nendega on siiski terve rida väljaminekuid, siis tasub rootsi ametiühingute keskliit ühinguile need erikulud toetusena keskliidu poolt kindlaksmääratud suuruses ja vastavalt organisatsioonis leiduva b-liigete arvule.

Ühingud või liidud pole kohustatud maksuma liikmemaksu b-liigete pealt rootsi keskliidule, kuid on kohustatud saatma keskliidule igakuise aruande b-liigete üle, samuti nagu a-liigeteegi kohta.

Nii on Rootsi noortöötute liigete küsimus vormiliselt esialgu lahendatud. Mis puutub ametiühingute arengusse üldiselt, siis näitab keskliidu liigete arv järjekindlat tõusu.

Genti süsteem ja töötud.

Gutenberg.

Palju on kõneldud töötute toetamisest, n.-n. Genti süsteemi alusel. Ka meil, Eestis, on selle süsteemi juures kaheldud ja on arvamisi avaldatud selle süsteemi ebaotstarbekohasusest. Selle süsteemi iseäraldus seisab selles, et töötute toetamine sünnib ainult ametiühingute, s. o. organiseeritud töölistkonna, kaudu. Seepärast on huvitav vaadelda selle vaieldud süsteemi tagajärgi ja mõju Tšehhoslovakkias. Kuna seal on puhtakujuliselt töötute abistamine viidud ametiühingute peale ligemalt 10 aasta jooksul, siis võib juba arvustada selle süsteemi häid ja halbu külgi.

Tšehhoslovakkia vabariigi loomisel oli mureks kujunenud suure töötute-armee toetamine. Nii rindelt kui tegevvaest vabamenud sõdurid aitasid töötute arvu kohutavale kasvule. 10. det. 1918. a. pandi maksuma esimene korraldus töötute toetamiseks riigi abil. Seda seadust pikendati ja muudeti, kuni see seadus 19. juulil 1921. a. võttis juba väljakuunenud ilme, kusjuures määrati riigi poolt antav toetus ametiühingute poolt sõltuvusse ametiühingute toetusega. See seadus hakkas täies ulatuses maksuma alles 1. aprillil 1925. aastal.

Mitteorganiseerituile töölistele (väljaspool ametiühinguid) anti toetust erilise seadusega, mida tihti muudeti, kuni 1922. a. lõpuni.

Sellel vaheajal oli mitmeidki töötute vintsutusi. Toetuse väljamaksmisel tihti muudeti abiandmise normi, töötu pidi isiklikult ilmuma kaks korda nädalas registreerimisele sellekohase töövahetalituse asutuse juures. Ta pidi iga töö vastu võtma, milleks ta vaimliselt või kehaliselt võimeline oli. Avalikel töödel oli töötul sunduslik töökohustus. Töötute abi väljaandmine oli seotud tihtipeale raskustega ja omavoliga. Nii saadi kogu selle korra juures päevas 8 krooni¹⁾, kõrgeim norm oli 10 krooni, naise ja laste juuremaksuga saadi päevas toetust 16—18 krooni ja abistamist toimetati ainult pool-aastat. Arvesse võttes elukallidust, ei olnud sellane toetus kuigi hiilgav.

Alles 1925. a. töi muudatuse sellesse süsteemi tänu ametiühingute ja töölistparteide pcalekäimisele. Ja sellest ajast peale toimub abistamine kuni seniajani. Uus seadus põhjeneb vabatahtlikule kindlustamisele samaajalise riigipoolse juuremaksuga. Seda süsteemi tuntakse kui Genti süsteemi, mida esmakordselt võeti tarvitusele möödunud aastasaja 80 aastatel Belgia linnas Gentis. Samaseid süsteeme on veel leida Prantsusmaal, Belgias, Hollandis, Taanis, Soomes, 1 Schweitsi kontonis jne. Seda seadust on kümne aasta jooksul muudetud, enamikult töötute kahjuks.

1921. a. seadus nägi ette lihtsat juuremaksu ametiühingute abistamissummadele. 1924. a. valitsuse korraldus kõrgendas uue seaduse maksmahakkamisel abieluliste ametiühinglaste toetust. Parandati seda abistamist

veel 1930. a. seadusega. Ametiühingulised toetused vähendati samal ajal poole peale. Sealjuures abistamise kestust pikendati 3 kuult 6 kuu peale. Erilise seadusega pikendati toetust veelgi 13 nädalale mitmesuguste tööstusharude kohta. 1933. a. hädakorraldusega vähendati riigi poolt maksetavat juuremaksu.

Siiski aitas sellane süsteem töötut siduda ametiühingutega. Sellest kõnelevad järgmised arvud töötute toetamisest riigi poolt vähendatult.

1918. a. kuni 1919. makseti töötule Kê 260.532.480.—, 1920. a. 91.856.514.—, 1921. a. seaduse ajal:

Aasta	Töötuid	Väljamaksud
1921	71.511	Kê 69.085.438.—
1922	127.177	„ 194.851.514.—
1923	207.288	„ 348.129.295.—
1924	96.819	„ 91.947.160.—

Genti süsteemi tegelik maksmapanek (1925) langes majandusliku elavnemise järku. Töötute arv näitas kogu aeg langust. Järgmised arvud (millesse on võetud ka riigi poolt juuremaksavad summad ametiühingutele) näitavad seda selgesti:

Aasta	Töötuid	Väijamaksud
1925 ¹⁾	43.703	Kê 3.265.218.—
1926	67.850	„ 20.032.423.—
1927	52.869	„ 17.815.457.—
1928	38.635	„ 13.972.784.—
1929	1.630	„ 18.788.696.—
1930	105.441	„ 44.855.657.—
1931	291.332	„ 171.415.559.—
1932	554.059	„ 339.331.762.—
1933	738.267	„ 515.000.000.—
1934	676.993	„ 310.000.000.—

Olgu siin märgitud, et ainult 1/3 töötutest said toetust ametiühingute kaudu. 2/3 olid aga täiesti riigi kanda. Siiski alustati kodanlike ajakirjanduse poolt ägedat kihutustööd Genti süsteemi vastu.

Toome siin näite, kus on Genti süsteem toonud ametiühingutele kasu. Selleks võtame allpool trükitööliste organisatsioonide arvud:

Aasta	Toetust saanud liikmete arv	Riigi juuremaks
1925	623	273.378.—
1926	1.101	596.337.—
1927	1.028	568.707.—
1928	878	388.927.—
1929	1.159	540.495.—
1930	1.620	1.763.529.—
1931	1.995	3.616.593.—
1932	2.559	5.362.169.—
1933	2.811	4.604.418.—
1934	2.513	3.385.402.—

Kokku 16.315 21.099.935.—

Ülaltoodust nähtub, et ametiühingul ei ole põhjust Genti süsteemi vastu vaielda. Võiks

¹⁾ Tšehhi kroon = 15 senti.

¹⁾ 9 kuud.

ainult niipalju vaielda, et juuremaksu on teostanud riik ja ametiühing, ettevõtja on sellest vaba. Leidub Tšehhoslovakkiaski mõningaid pseudo-sotsialistlikke parteid, kes on selle süsteemi vastu ja ühinenud võitluses ettevõtjatega sellase süsteemi kaotamiseks. Seekaudu suudetakse nii mõndagi töolist asetada kahtlevale seisukohale nimetatud süsteemi suhtes.

Ülaltoodust on aga näha, et praegusel ajal neis maades, kus töölised ise ei ole veel võimul ja ei saa riiki valitseda, on Genti süsteem osutunud ainukeseks abiks ja aitab ametiühinguid tööpuuduse vastu võidelda. Selle süsteemi vastased pakuvad tema asemele ainult — töötutekindlustuse nõuet, mille läbimineks ise ei usu.

Kas Eestis töolistest puudus?

Viimasel ajal on ajakirjanduses ilmunud korduvalt kirjutisi, milledes püütakse väita, et meil olevat töolistepuudus, aga mitte tööpuudus. Eesti olevat peaaegu ainus riik maailmas, kust tööpuudus olevat kadunud ja majandusliku kriisi raskused ületatud. Need on väga julged ja põhjendamatu optimistlikud väited.

Kõigepealt pole meil ületatud sugugi veel kriisiraskused ja seda on tunnistanud oma kõnedes meie majanduselu ametlikud juhidki, manitsedes ettevaatusele kriisi nähtuste uuesti ilmnemise puhul. Püsiv konjunktuur ja aeglane kuid järkjärguline paranemine Skandinaavia mais, Inglismaal ja P.-Am. Ühendriikides viimasel ajal on ju lootustandvaks faktoriks, kuid meie majanduslikke probleeme see asjaolu veel ei lahenda selles ulatuses, et meil oleks põhjust niivõrd optimismiks, et hakkame tunda muret juba töökäte puuduse pärast.

Mis puutub tööpuudusse, siis on see küsimus kogu meie iseseisvuse kestvusel olnud alati üks kõige ebamäärasemaist ja kunagi pole meil suudetud kindlaks teha töötute tõelist arvu. Igatahes on see alati olnud tegelikult tunduvalt suurem kui ametlikult tööbörside andmed on seda näidanud. Ka käesoleval aastal ei saa väita, et Eestis poleks töötuid, vaid neid leidub küllalt igas linnas ja maal. Et tööbörsides registreeritud töötute arvud on võrdlemisi väikesed, siis tuleb see kõigepealt tööbörside määrukest enesest, mis väga paljusid töötuid välja filtreerivad, ja teiseks ei lähe väga paljud töölised end üldse börsile registreerima, kuna sellest niikuinii peaaegu mingit kasu pole. Pealegi on avalikult ka korduvalt deklareeritud, et käesoleval aastal ühiskondlikke töid ei korraldata. Kui võtta aga näiteks pealinn Tallinn, siis leidub siin töötuid külluses. Ühe käitise ümberkolimise töödele oli hiljuti vaja kümne-

kond mest, kuid hommikul oli töölepakkujaid üle paarisaja. Pärnus seisavad kõik saeveskid peale ühe ja sadamas käib vähe laevu. Kindlasti on näha ette, et meie metsatööstuses (metsatöödel, parvetuses, saeveskites, sadamates) töömaht väheneb lähemas tulevikus metsavähesuse pärast. Talvine hooaeg töötab olla sel alal võrdlemisi tagasihoidlik. Sellaste näidete toomist võiks jätkata kaunis kaua. Ajalehest võib ju lugeda, et suvel mõni peremees ei saa omale teenijaid, sulaseid või suulisi, kuid samas on olnud isegi kodanlistes lehtedes selgitused, et sellase teenijate puuduse põhjuseks on peamiselt äärmiselt madalad palgad või halb töölise käitlemine peremeeste poolt, kuna korralikud peremehed on suutnud end alati õigeaegselt töolistega varustada. Sageli on kuulda, et ei leiduvat töölisi ka kraavi- ja metsatöödele, kuid siingi tuleb arvestada, et seni olid suurte sadude tõttu maad ning metsad vett täis ning palgad äärmiselt surutud alla. Tükitööga teenitakse 1—1,5 kr. päevas, 2 kr. teenistus on haruldane asi, kui juhtub „hea tükk“ kätte, aga halva tüki korral langeb teenistus alla 1 kr.

Töölise kätest pole meil veel puudus. Kogu sellele liialdamisele, et meil pole töölisi, võib vastata ainult üht — makstagu ainult veidigi inimväärilist tasu, küll siis töölisi leidub. Ei saa ju nõuda, et tööline peaks kapitalistile jumalamuidu oma tööjõudu müüma.

Töölise arv on tööprotsessis veidi tõusnud (seni see oli ju ebaloomulikult madal), kuid ka edaspidi pole näha ette, et meie tööstus võiks hakata arenema nii kiires tempos, et töolistest tuleb puudus. Eeltoodud arvesse võttes on täiesti alusetu hädaldamine töökäte puuduse üle.

Trükitöölised palgavõifluskes.

ÜLDINE OLUKORD.

Kuni septembrikuu aluni ei olnud veel välja kujunenud trükitöölise nõudmise palgakõrgenduse kohta. Samuti ei olnud kusagil juletud veel kollektiivlepingute nõudmistega esineda, millised lepingud kaotati 1928. a. suur-

streigiga. Organisatsioonid elasid veel alles koondumise tähe all ja suurem rõhk oli pandud liikmete verbimisele, milline arv oli äärmiselt madalale langenud streigi kaotuse tagajärjel. 1934. aasta märtsis oli liikmeid kõigest 285. Seepärast oli liidu juhatusel võimalus ainult eelläbirääkimisi trükitöösturite-

ga pidada, kusjuures mõlemad pooled sondeerisid pinda ühe ja teise nõudmise kohta. Kategooriliselt ei saanud liit midagi nõuda, kuna puudus jõud, mis neid nõudmisi toetaks. Liidu juhatus püüdis teada saada töösturite seisukohta kollektiivlepingu sõlmimise võimaluste kohta, kahjuks olid trükiteösturid sellele risti vastu ja nii pidi küsimus edasiseks jätma, kuni organisatsioonide tugevnemiseni. Vahepeal ei katkestatud aga läbirääkimisi. Trükiteösturite ühing oli nõus sellega, kui liit püüaks kollektiivlepingus soovitud norme läbiviia seaduslikul teel, n. ö. määruste kaudu trükiteöstuse kohta. Vahepeal olid aga ühinged juba tugevalt kosunud. Liikmete juurevool ühingutesse näitas tugevat kasvu. Tallinna ühing tõusis juba 272 liikmele. Tartus oli 174. Üldse oli liitu koondunud juba 536 liigent. Seega olid organisatsioonid tugeva hüppe edasi teinud ja arvestades sellega, et puhtrükiteöaladel töötajaid on umbes 900, siis on organiseeritute protsent juba 60 ümber. Liikmete juurevool tõstis ühingute aktiivsust. Kohtadel hakati energilisemalt palkade juurenõudmist toetama, samuti tõsteti ka kollektiivlepingu nõudmine üles. Ühingutele jäeti vaba võimalus oma nõudmistele esitamiseks, kuna see ei takistanud liidu koordineerimise tööd sel alal, ega seganud ka liidu oma-poolt toimuvat aktsiooni.

Olukorda soodustas see, et trükiteöde turul praegu suurt tööpuudust märgata ei ole. Küll võib aga raamatuaasta arvel märkida suuremat nõudmist trükiteöde järele. Ka ühingute aruanded näitavad, et töötute abistamiseks läinud summad on võrdlemisi väikesed. Kui nüüd viimasel ajal ehk on juba üksikuid vallandamisi sündinud, siis see sugugi ei näita, nagu seisaksime jällegi suurema tööpuuduse laine ees, vaid elavus võib veel mõnda aega edasi kesta. Võime märkida näiteks Tallinnas, et nende ridade kirjutamise aegu ei olnud Tallinna ühingus registreeritud ühtegi töötut, samuti on see Võrus, Rakveres, Valgas jm. Nõrgem koht sel alal on Narva, kus trükiteöstus üldse lonkab.

See julgustas ka ühinguid oma nõudmisi esitama.

TARTUS

algatas sealne ühing läbirääkimisi ettevõtjatega, nõudes palgakõrgendust ja kollektiivlepingut. Trükiteösturid algses ei võtnud töölisi üldse jutule, kuid kui trükiteöölised olid otsustanud oma nõudmistele läbiviimiseks korraldada tööseisakut, siis algasid ka läbirääkimised. Esimese pääsukesena tuli töölilistele vastu „Postimehe“ trükikoda, kus palku tõsteti läbistiku 7%, kuna kollektiivlepingu asemel pandi maksma vastavad nõudmised sisekorramääruste alusel, millele alla kirjutasiid töölised ja trükikoja valdajate esitajad. Samuti talitasid ka rida teisi trükikodasid, kusjuures vastutulekud ei olnud igalpool ühtlased. Nii langes streigi küsimus päevakorrast ära, kuna töölised ei looda midagi sellest, kui töökonflikt oleks viidud vastava seaduse alusel loodud vahekohtusse.

TALLINNAS

teatasid trükiteösturid, et nemad ei poolda praegu palkade tõstmist, kuna kõik trükiteöölised ei ole tööd saanud. Küll aga toetasid nad seda nõudmist, et vähemates trükikodades, kus maksetakse madalaid palku, saaks palgad tõstetud 18 kroonile nädalas (s. o. miinimumile). Tallinna ühing korraldas sel puhul üldkoosoleku, kus arutati trükiteösturite vastust. Otsustati siiski nõuda 10% palgakõrgendust ja kollektiivlepingut ja volitati trükikodade nimel nõudmisi esitama vastavalt valitud komisjoni. Arvatavasti lähebki küsimus vahekohtusse.

VALGAS

esitas sealne Tartu ühingu osakond nõudmise palkade kõrgendamiseks, mis lõppes mõninga tulemusega töölised kasuks ja nii langes ka seal tööseisaku mõte ära.

VÖRUS

esitasid trükiteöölised palga juurenõudmise ettepaneku trükiteösturitele. Üks kohalikudest trükikodadest (Pohlaku) otsustaski ilma surveta töölised palgad tõsta. Teised kaks trükikoda veel ei ole selleks midagi teinud ja töölised asuvad lähemal ajal selle nõudmist kategoorilisemal kujul läbi viima.

TEISTES KOHTADES,

nagu Pärnu, Viljandi, Narva, ei ole veel sel alal samme astunud, mis aga kahtlemata tuleb ka sealgi kõne alla.

Kaevandustöölisest.

Kohtla-Järvel ja Goldfieldsis ametiühingud praegu ei saa arendada tegevust. Töölisnõukogud eelnimetatud kohtadel siiski tegutsevad. Kohtla-Järvel kerkis üles isegi palgatõstmise nõue elukalliduse tõusu tõttu. Töölisnõukogu tõstis selle küsimuse üles kahel üldkogu koosolekul. Lõpptulemusi pole veel teada, kuid huvitav on märkida ka riiklike käitiste juhatuste vastuseisu palgatõstmisele, kuna meie tööliste palgad on nii-kui-nii äärmiselt madalad, tööolud aga rasked ja tervistapvad.

Goldfieldsi õlivabriku töölisnõukogu peab alatist võitlust vabriku juhatusega ka pise-magi parandusettepanekute pärast. Viimasel ajal on töölisnõukogu alalise pealekäämise tõttu hakatud üht-teist vähema tähtsusega asju korraldama.

Üldiselt peab aga ütleva kaevandusrajooni kohta, et see on meie töolistest invaliidide vabritseeriv põrgu. Üle 10 aasta ei pea peaaegu ükski tööline vastu. Töölised kannatavad kopsu-, jala- ja üldse närvihaiguste, reuma jne. all. Rohke kaevandustöölise haigestumine ei teki ainult töö iseloomu raskusest, vaid võimatustest töötingimustest. Praegusaja tehnika juures on võimalik kõrvaldada kaevandusist liigvett, teostada paremat ventilatsiooni ning tarbekohasemate tööabinõude tarvitusele võtmisel võib kergendada tööliste füüsilise jõu pingutusi. Eeltoodud uuendusile on aga seni pandud vähe rõhku, sest kaevanduste juhatustel on tööjõude olnud käes põimida. Kui ühed invaliidiks muutuvad — võetakse uued.

Haigekassade algatusel taheti uurida kae-

Rakvere ja Petseri, kui ühingute usaldusosakonnad, lähevad sellele alusele palgavõitluses, nagu see nende peauhingute (Tallinna ja Võru) poolt on otsustatud.

vandustöölise kutsehaigusi, kuid see ei meeldinud kaevanduse juhatusele ja selle uurimisega pole praegugi alustatud. Nähtavasti kardavad kaevanduste juhatused erapooletuid uurijaid lasta kaevandustesse, sest need võivad avastada ebasoovitavaid töötervishoidlikke väärnähteid.

Eestis peaks olema kindlustatud põhiseaduse põhjal töölistel organiseerimisvabadus, kuid tegelikult ei peeta seda erakaevanduste juhatajate poolt silmas. Siinkohal on eriliselt mõeldud a.-s. „Kiviõli“ ja „Küttejõu“ tööliskonda, mis oma tööandjate poolt on niivõrd terroriseeritud, et seni pole suudetud isegi käitisvanemate valimisi teostada, milleks neil täiesti seaduslik alus on tööstusliikude käitiste tööliiskonna asutiste seaduse põhjal.

Käitisvanemate valimisega on püütud teha algust Kiviõlis ja Küttejõus juba mitu korda, kuid alati on aktiivsemad töölised enne valimiste teostumist kaevanduse juhatuste poolt vallandatud. Mõnikord on vallandatud töölisi isegi suuremal hulgal. Vallandamise juures ei öelda loomulikult vallandamise õiget põhjust, vaid otsitakse selleks puhuks mitmesuguseid ettekäändeid. Nii on seni mõlemas kaevanduses töölisnõukogud valimata ja ametiühingute asutamisest pole ka kuulda seni, kui säärane olukord kestub. Tööandjail on terve rida nuhke, venelaste hulgas, keda võimatu organiseerida ja kes provokaatorlikult iga tööliste algatuse kaevanduse juhatusele ette kannavad. Kaevandustöölised peaksid üksmeelse esinemise kaudu tegema lõpu senisele olukorrale ja moodustama kohale ametiühingud.

Tallinna Ühise Haigekassa teenijate fööningimuste korraldamisesi.

Ettevõtete ja asutiste valdajate ja tööliste ning teenijate vahel tööõiguses ja praktilises elus kasulikumaks ja otstarbekohasemaks mooduseks mõlemate poolte huvides on töötõingimuste korraldamine ja kindlaksmääramine kindlatel lepingulistel alustel kollektiivlepingute kaudu, mis sõlmitakse poolte huvisid esindavate kutseorganisatsioonide ja ettevõtjate või asutiste juhatuste vahel.

Sellele põhimõttele toetudes Tallinna Äri-, Kontori-, Kantselei-, ja Kooperatiivteenijate Kutseühisus, kui Tallinna Ühise Haigekassa kantseleis teenivate teenijate kutseühing, pööras 8. nov. 1935. a. ettepanekuga Tallinna Ühise Haigekassa juhatuse poole kollektiivlepin-

gu sõlmimiseks oma liikmete-kantseleiteenijate töötingimuste kindlaksmääramiseks Tallinna Ühise Haigekassa kantseleis.

Tall. üh. Haigekassa kantseleiteenijate töötingimused olid ka endistel aastatel korraldatud kollektiivlepinguga. Esitatud leping taotleb oma sisult praeguse olukorra ja tingimuste osalist reguleerimist ja on ulatuselt kaugel nendest oludest, mis olid maksvad varemalt haigekassa teenijaile.

Lepingu peapunktideks on tööaeg, puhkus ja töötasud.

Tall. üh. Haigekassa peakoosolek 29. juunil k. a. otsustas alates 1. jaanuarist 1935. a. haigekassas maksuma panna 7-tunnilise töö-

päeva ja kuuagse puhkuse. Seega on tööaja ja puhkuse kiisimused otsustatud heatahtlikult viimase peakoosoleku poolt. Samad tingimused ühes täiendustega on üles võetud ka lepingusse eripunktidenä.

Töötasude suhtes on kutseühing koos teenijatega seisukohal, et siin tuleb hoiduda liiga järsust palkade tõstmisest, seejuures tuleb aga ometi ette võtta äärmiselt madalate palkade tõstmine ja teiste osaline reguleerimine kõrgendamise suunas. Palganormide tõstmine 1932. a. peakoosolekul vastuvõetud ja hiljem täiendatud maksimaalsele normidele on ometi vajaline. Selle otsustamine kuulub samuti Tall. Üh. Haigekassa juhatuse kompetentsi ega vaja peakoosoleku täiendavat otsust.

T. Ü. Haigekassa kantseliteenijate palgad on tunduvalt madalamad mitte ainult riigi- ja omavalitsuse teenijaist, vaid ka vastaval kutsealal töötavate eraasutiste ja kontorite ning ühistegeliste ja avalikõiguslike asutiste teenijate palkadest. Samuti on Tall. Üh. Haigekassa kantseliteenijate palgad madalaimad võrreldes teiste Eesti haigekassade teenijate töötasudega. Tall. Üh. Haigekassa kantseliteenijate palgad moodustavad kõige väiksema osa kulutistest võrreldes teiste haigekassadega. 1934. a. moodustasid T. Ü. H. kantseliteenijate palgad 2,8% kindlustusemaksudest. Samal ajal oli see protsent teistes haigekassades järgmine: Tartu Üldhaigekassa 4,4%, „Kütte Jõud“ Põlevkivikaevanduse Haigekassa 6,6%, Hiiu-Kärda Kalevivabr. Haigekassa 6,7%, Kohtla-Järve Põlevkivikaevanduse Haigekassa 7%, Kuressaare Ühine Haigekassa 7,2%, Võru-Petseri Üldhaigekassa 7,9%, Viljandi Üh. Haigekassa 8,3%, Rakvere Ühis-Haigekassa 10,6%, Balti Puitvillavabr. Haigekassa 11,4% ja Valga Üldhaigekassa 13,7%.

Ka kantseliteenijate arv võrreldes teiste ettevõtete ja asutiste teenijate hulga on Tall. Üh. Haigekassa kantseliteis väiksem. See kinnitab suurt töökoormatust ja tööintensiivsust.

Ülaltoodule toetudes teenijaskonna palkade reguleerimine kõrgendamise suunas 1932. aastal peakoosoleku poolt kinnitatud ja hiljem täiendatud maksimaalsele normidele oleks pidanud leidma juhatuse heatahtliku toetuse. Nimetatud määrad teostamisega jääks ikkagi Tall. Üh. Haigekassa kantseliteenijate palgad madalaimale tasemele võrreldes teiste haigekassadega.

Kaitsevæteenistusse sundaega teenima minivate teenijate kohta on kohaldatud vastavad Kaitsevæteenistuse seaduse eeskirjad, milline praktika on maksev ka eraasutistes.

Haigekassa teenijate töötingimused erinevad kiiresti teiste asutiste tööoludest. Haigekassa teenijail tuleb olla alalises kokkupuutumises haigete, tihti kannatamatute, rahunute ja närviliste inimestega, kes vajavad ja tahavad kiiresti oma nõudmiste täitmist. Ja seda täie õigusega, sest nii mõnigi kord liigne viivitamine võib tuua haige haiguskäigu kujunemisele kahju. Kui haigekassa teiste asutiste teenijad on rakendatud kassaosaliste tervislikkude küsimuste otsekohesesse teenistusse, siis

kantseliteenijate otseseks ülesandeks on kassaosalistele õiguslikkudes küsimustes nõuandmine ja asutise asjaajamine. Teenijail tuleb olla alalises kokkupuutumises kümnete, sadandete ja tuhandete kassaosalistega, haigetega ja nende käest läbikäivate dokumentidega päevad, nädalad, kuud ja aastad järgimööda, selline olukord kindlasti võib jätta oma spetsiifilise mõju töötajaile. Seda asjaolu aitab vältida töötingimuste korraldamine — tööpäeva lühendamine, küllaldane puhkus jne. Nagu haigekassa juhatuse nii ka kassa teenijaskond peab olema rakendatud oma parema tööjõu, hoole ja tahtega haigekassa ja kassaosaliste teenistusse.

Tegelikud töötingimused ja olukorrad põhjustasid teenijaskonna töötingimuste korraldamise kava esitatud kollektiivlepingu alusel. Suvine peakoosolek koos juhatusega, kui kassaosaliskonna südametunnistus andis esitatud lepingu peapunktide kohta heatahtliku ja jaatava otsuse. Vahepeal ettevõtete revideerimine juhatuse, ametiühinguliselt teadvustatud kassaosaliste ja teenijate ühise töö ja hoole tulemusel on läinud korda suurendada haigekassa majanduslikke tulusid senini ettevõtetest haigekassale teatamata jäetud, vähem teatud ja varjatud summade laekumisega.

Kutseühingu juhatuse on kuulnud, et Tall. Üh. Haigekassa juhatuse ringkonnis on kõneldud kantseliteis töötavate tööjõudude koondamise vajadusest. Kutseühingu juhatuse võib selles küsimuses kinnitada, et teenijate koondamine kantseliteis ei ole põhjendatud. Vastupidi — kantseliteis on küllaldane töökoormatis ja suurem tööintensiivsus, kui kuskil mujal. Võrreldes ühelt poolt teenijate arvu ja teiselt poolt teenijate palkade kulusid teiste asutistega ja eriti haigekassadega, siis näeme sellel alal Tall. Üh. Haigekassas pingutatavat kokkuvõtet. Haigekassa normaalne töö ja kassaosaliste huvid nõuavad, et kantseliteis ei kannataks liigse töökoormatuse all. Ikka veel kõneldakse kassaosaliste ja ka ettevõtjate hulgas haigekassa asutistes ja muuseumis ka kantseliteis tülitavast sabades seisimisest.

Tööliste — kassaosaliste huvid nõuavad kiiret asjaajamist, seda peab võimaldama küllaldane tööjõudude arv.

Kantseliteenijate arvu on viimaseil aastail suurendatud mõne isiku võrra. See on olnud paratamatult tarvilik, mille on põhjustanud töökoormatuse tõus. Töökoormatis on suurendanud eestkätt tunduvalt kassaosaliste tõus ühelt poolt ja teiselt poolt — kassa alla arvatud uute ettevõtete arvu mõjuv suurendamine. Sellest on tingitud kantseliteis kõigil aladel tööhulga ja tööintensiivuse tõus. Samuti on ka tulevikus ette näha kassaosaliste tõusu ja uute ettevõtete kassa alla arvamist.

Tallinna Äri-, Kontori-, Kantseliteis- ja Kooperatiivteenijate Kutseühingus näeb Tallinna Ühise Haigekassa kantseliteenijate töötingimuste kollektiivlepinguga korraldamises suurt sammu edasi normaalses tööõiguslikus küsimiskonnas Tall. Üh. Haigekassa, kui Tallinna tööõigusliku omavalitsusliku sotsiaalkindlustuse asutise ja selle teenijate vahel.

Keskliit ja majandusnõukogu.

Käesoleva aasta talvel E. T. Keskliidu juhatuse poolt valiti Riigimajandusnõukogusse tööliste esitajateks Aug. Gustavson ja K. Must. Keskliidu maikuu kongressil valiti Keskliidule uus juhatuse. Aug. Gustavsoni ja K. Musta ei valitud enam juhatusse. Neil puudus ametiühingute usaldus ja neid ei seatud ühegi kongressiliikme poolt kandidaatideks. Aug. Gustavsoni ei olnud Meremeeste Ühing isegi valinud kongressisaadikuks. Peale-selle mõlemad nimetatud „tööliste esindajad“ koos „Rahva Sõna“ ringkondadega A. Oina ja E. Jooni juhtimisel levitasid meie ametiühingute ja nende keskkoha kohta sise- ja välismaal ebaõiget informatsiooni. Ka oli K. Must vahepeal hakanud autoäripidajaks ja paemurrüürlaseks, kasutades võõrast tööjõudu. Aug. Gustavson on kutselt kapten ning töötab õpetajana Tallinna merikoolis.

Oli selge, et Keskliidu juhatuse ei saanud selliste „tööliste esindajate“ abil kaitsta väärselt ametiühingute ja tööliste huve. Seepärast Keskliidu juhatuse teatas 3. sept. k. a. Riigimajandusnõukogu presidendile, et Keskliidu juhatuse loeb Riigimajandusnõukogu seaduse alusel A. Gustavsoni ja K. Musta volitused lõpetatuks. Sellest sai ka neile mõlemale kirjalikult teatatud. Nad aga ei mõtelnudki täita Keskliidu juhatuse otsust.

Riigimajandusnõukogu juhatuse omalt poolt on püüdnud seletada, et Keskliidu juhatuse ei saa oma esitajate volitusi lõpetada ja nad jäävat sinna niikauaks kuni on ellu kutsutud

tööliskoda, kes siis valivat uued esitajad. Selles asjas on käinud Keskliidu juhatuse ja majandusnõukogu juhatuse vahel pikem kirjavahetus. Ühes viimases kirjas toetub majandusnõukogu juhatuse muuseas sellele, et esitajate valimise õigus on antud Keskliidule, mitte aga tema juhatusele, mispärast ei saavat tööliste esitajate volituste kestvust Riigimajandusnõukogus siduda Keskliidu juhatuse volituste kestvusega. Keskliidu juhatuse oma viimases vastuses märkis selle kohta, et kui asuda sellele seisukohale, siis peab järelutama, et Keskliidu juhatusel polnudki õigust valida neid esitajaid, vaid seda pidi tegema kongress, siis on A. G. ja K. M. volitused tühi-sed algusest peale.

See seisukoht ei ole aga õige. E. T. Keskliidule seadustes ette nähtud esindajad mitmesugustesse asutistesse on senini alati valitud Keskliidu juhatuse poolt. Ja seda on teinud juhatuse Keskliidu põhikirja põhjal.

Ühtlasi teatas Keskliidu juhatuse, et ta ei loe Aug. Gustavsoni ja K. Musta tööliste esindajateks Riigimajandusnõukogus. K. Must on Tallinna Trükitööliste Ühingu heidetud välja ametiühingulise distsipliini rikkumise pärast. A. Gustavsoni küsimus on arutusel Meremeeste Ühingu.

Seega Keskliidul ja temasse kuuluvatel ametiühingutel ei ole enam mingit esindust Riigimajandusnõukogus ja Keskliit ei kannu mingit vastust nende seisukohtade suhtes, mis seal tööliküsimustes avaldatakse.

„Rahvuslik tööliit“.

Hiljuti ilmus ajalehis teade, et on registreeritud Rahvuslik Tööliit. Kerkib küsimus, mida moodustab enesest see uus organisatsioon. Sellele küsimusele on raske vastata, sest seni pole uue liidu eesmärkidest ja põhimõtetest suurt kuulda olnud. Asutajast teame ainult, et juhtivaks meheks tahab olla Eesti Sotsialistlikku Tööliste Partei II ühinguks kuulunud A. Lill, keemiatahnik, kes pole oma kutse alal teenistust leidnud, ja on täienduskooli õpetaja. Peale-selle veel Judeikini laualaost Tõnis Jõõks, Tammi ja keegi Põder.

Mis põhikirja põhjal uus ühing enesest kujutab, pole teada, sest tavaliselt on seni uue ühingu tegelased verbimistööl seda hoidunud näitamast ja lähemalt selgitamast, ehk kui ongi selgitanud, siis peamiselt esimesi deklaratiivseid lauseid, kuna ühingu konstruktisioonist piüütakse targu vaikida. Kuuldavasti on see aga äärmiselt tsentraliseeritud, mille järele keskjuhatuse võib tagandada juhatuse liikmeid j. t. Sisseastumismaksu ei võetavat, vaid kroonilist liikmemaksu soovitavat aastaks maksa.

Seni on nende tegelased oma verbimistööl ja käikudel selgitanud, et tulevikus olevat

nende liidul suur tähtsus Isamaa Liidu kõrval. Uue liidu peamiseks ülesandeks olevat Eestimaa Töölisühingute Keskliidu ja sellesse kuuluvate ametiühingute ülevõtmine ja oma mõju alla saamine, sest siin on ju mängus terve rida majanduslikke huvisid. Uus liit pidavat tulevastel töölistel valimistel saama nii suure mõju, et teistel ametiühingutel polevat midagi selles asjas kaasa rääkida. Uue töölistel kaudu avanevat võimalust paigutada „oma inimesi“ kohtadele ja nagu „Päevalehti“ kirjutab, lubatavat neid kohti suure suuga. Teisalt kuuldu, et isikutele, keda on kutsutud E. S. T. P. II ühingu ringkonnast uude liitu, on juba antud lubadusi Tallinna instruktorite j. t. kohtadele. „Päevalehe“ informatsiooni järele käivat nad isegi riiklikes asutisid sellaste kohalubamise juttudega ringi. Samuti on katsutud pinda ka Tallinna ühishaigekassa juhatuse hulgas, ilma tulemusteta muidugi.

Kõiki neid jutujamisi arvesse võttes, mis uue ühingu „ideoloogid“ ja „kandvad jõud“ oma verbimisretketel on kõnelenud, jääb mulje, et uue ühingu asutamise on põhjutanud ainult juhuseid otsiv tahe end kuidagi uue organisatsiooniga panna maksma, kuna senistes

organisatsioonides seda pole suudetud teha, ja teiselt, mis nähtavasti ka peapõhjuseks, osutub, loodetakse magusaid söödamaid.

Kõigile arusaajaile ametiühinglastele ja tööliste osale, et kui mingi uus asutus tööle hakates ainult sellaste lubadustega opereerima hakkab, siis töölistel sellest küll midagi head pole oota ega saa nad oma usaldust sellele kinkida. Töölistel on oma ametiühingulised organisatsioonid, kellele nad seni oma usalduse on kinkinud ja tööliised jäävad truuks ka tulevikus oma äraproovitud ametiühingutele ega lase end eksitada juhuslike lubadustega inimeste poolt, kellel midagi pole seljataga ja kes tulevad ainult õnnekombel pinda katsuma.

Tööliisliikumise arendamine ametiühinguli-

sel alal on tõsisem ja raskem ülesanne, kui need uued katsetajad arvavad. Tööliised on veendunud seniste pikaajaliste kogemuste põhjal nii meil kui ka mujal, et nende huvivid võivad kaitsta ainult vaba-ametiühinguid, mida tõendab ka käesolev aasta palgaliikumiste alal, aga mitte mingisugused uued ja juhuslikud katsetused.

Ametiühinglased peavad olema ametiühingutes ja töökohtades valvel nende „taevamanat“ lubajate vastu ja tarbekorral näitama neile õige koha.

Uue liidu asutamist on juba plaanitud pikemat aega. Kui tegevus tulevikus ka areneb selles tempos, nagu asutamine, siis jääb see surnult sündinud äbarikuks.

Ringvaade.

KREENHOLMI TÖÖLISTE ÜLDKOOSOLEK

peeti 17. nov. „Võitleja“ saalis, millest võttis osa saalitäis töölisi. Keskliidu sekretär L. Metslang kõneles „Vanaduse ja invaliidisuse kindlustusest“. Kõne lõpul võeti vastu järgmine otsus: Kreenholmi tööliised koostiste käitiste töölistega on nõudnud korduvalt vanaduse, invaliidisuse, leskede ja vaestelaste kindlustuse maksmapanekut. Kahjuks aga ei ole asutus seni selle teostamisele. Vahepeal aga jätkub tööliste leskede värvatahalendamise vanaduse ja invaliidisuse tõttu ning töölised leskede ja nende laste äärmiselt raske olukord. Koosolek asub seisukohal, et kiire korras tuleb asuda vanaduse ja invaliidisuse kindlustuse maksmapanekule.

Lõpuks arutati käitise iseellu puutuvaid küsimusi.

TARTU TÖÖLISTE ÜLDKOOSOLEK

peeti 10. nov. Tartu Käsitöölise Seltsi saalis, millest võttis osa kogukas arv töölisi. „Elukallidusest ja tööliste palkadest“ kõneles Keskliidu sekretär L. Metslang. Kõnet jälgiti suure huviga.

Palga nõudmine Balti-Puuvillas.

Balti-Puuvilla Vabriku üldkoosolekul, millest võttis osa 500 tööliste ümber, arutati peale uute tööliisnõukogu kandidaatide ülesseadmist, peamiselt palgaküsimusi. Tööliisnõukogu esitas juba mõni aeg tagasi vabrikuvälisusele palgakõrgendamise nõude. Palkade tõstmist nõuti vastavalt elukalliduse tõusule. Sellele nõudele järgnes vabriku välisuse poolt kirjalik vastus, milles teatati, et vabrikul polevat

võimalik palgatõstmise nõudele vastu tulla ning tööliste palgatõstmise nõue olevat põhjendamatu. Töölisi aga ei rahuldanud vabrikuvälisuse vastus, kuna elukallidus viimasel ajal on tõesti tõusnud ka ametlikel statistilistel andmetel.

Keskliidu instr. J. Mikkelson kõneles elukalliduse tõusust ja palgaolude korraldamisest organiseerimise teel. Koosolekul otsustati teha ülesandeks tööliisnõukogule, esineda uue ja kindla palganõudmise ettepanekuga vabrikuvälisusele. á

Narva tööliisvanemate koosolek.

Eestimaa Tööliisühingute Keskliidu korraldusel peeti Narva tekstiilkäitiste tööliisvanemate ühine koosolek 10. novembril s. a. Koosolekul esinesid aruannetega kõigi käitiste tööliisvanemad. Kreenholmi käitises töötab praegu ümarguselt 2200 töölisi. Töömaht üldises ulatuses on püsiv, kuna samal ajal on vallandamisi mõnes osakonnas (Joalas) ja teisel järele võetakse töölisi juure. Samuti on Lina- ja Kalevivabrikus töömaht püsiv ja tellimisi jätkub. Kalevivabrikule andvat tunda turgudel väikekäitiste konkurents siseriigis. Tööliisvanemate valimised on toimunud Kreenholmis, kuna Lina- ja Kalevivabrikus need on pooleli. Kalevivabriku üksikud osakonnad on esinenud palgatõstmise nõudega ja tulemusena said 4. jaoskonna tööliised paarisendilise palgakõrgenduse tunnis.

Koosolekul andis keskliidu instr. G. Mikkelson ülevaate palgaliikumistest käesoleval aastal ja L. Johanson selgitas uut töötülide lahedamise seadust.

Ruumi puudusel osa informatsiooni ilmut järgmises numbris.

SISU: 1) Organiseerimisviise — L. Metslang. 2) Kas „rahvuslikud ametiühingud“? 3) Töötülide lahendamise seadus — L. Metslang. 4) Töötülide lahendamise põhimõtteid. 5) Keskliidu ettepanekud töötülide lahendamise seaduse juurde. 6) Töökaitse inspeksioon ta aruande valgustusel. 7) Töötud ja ametiühingud. 8) Genti süsteem ja töötud — Gutenberg. 9) Kas Eestis töölistest puudus? 10) Trükitöölise palgavõistlustest. 11) Kaevandustöölisest. 12) Tallinna Ühishäigekassa teenijate töötingimuste korraldamisest. 13) Keskliit ja majandusnõukogu. 14) „Rahvuslik Tööliit“. 15) Ringvaade

Tegev ja vastutav toimetaja L. Metslang.

Väljaandja E. Tööliisühingute Keskliit. Ilmub kord kuus. Tellimishind: aastas 60 senti, 6 kuud 30 senti, üksiknumber 5 senti. Toimetus ja talitus: Tallinn, V. Pärnu 31—4, tel. 460-52.

Ilmunud 28. novembril 1935. a.

EESTI
RAHVUSRAAMATUKOGU
AR

